

שנה ז (תשפ"ג)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• בלק •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הסתר והמפורסד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אוד מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

יח | חוקם של ישראל
מאבות ואמהות הקדושים
מילין יקירין - מילתא חדת"א

יג | בגדי שבת
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יא | גדר מזה וגדר מזה
רמז לבין המצרים
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביר יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזריטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

אוצר פניני החסידות

תורת אבות | העצה נגד כחות הסטרא אחרא - גדרים וסיגים א
לעם אליעזר | דיוק לשון רש"י 'סתם גדר של אבנים הוא' א
מאור ושמש | גדר מזה וגדר מזה' רמז לבין המצרים א
דגל מחנה אפרים | 'לא אוכל לעבר את פי ה' - לא יתכן להזכיר שם ה'
 בהעברה בעלמא ב
אור המאיר | אנשי כנסת הגדולה תקנו את סדר התפלה והפגנות כפי השתלשלות
 העולמות - כל פנה ויחוד במקום הנאות לו 541 ב
זכרון שמואל | סיחון מלך האמורי - קלפה המונעת דבורי קדשה כהגן ... ב
בית יעקב | בלעם לא השיג אהבת הבורא העמקה לעם ישראל ג
פתוחי חותם | במשה נמצא הטוב של משה שית ה'יבל ובבלעם רק חלק
 הרע ג
אור מלא | 'קרית חוצות' רמז לתקון חצות | 'אפס קצהו' רמז לחוטי הציצית ד
ויחי יוסף | באור דיוק הלשון 'לחטף' את המצות על פי מעשה בצדיק אחד ד
תורי זקב | בית הכנסת גורם לאדם זכיות רק כאשר מתנהג בתוכו כראוי בדיני
 התפלה ד
פתוחי חותם | גם פשיש'אל בגלות מעלים את ניצוצות הקדשה ד
לקוטי שיחות | שליטת הגלות היא רק על עניני הגוף ולא על עניני הנשמה
 של כלל ישראל ה
תפארת שלמה | הצדיקים שמיחדים קוב"ה ושכינתיה קרובים לישועה .. ה
מאור ושמש | אחדות פועלת ושועות וסלוק כל הקטרוגים ו
בת עין | זהירות בשמירת הפה בדבור ובאכילה ו
פרי הארץ | אין לאדם לכוון מעשיו כפי צדיק מסוים כיון שלא כל בני אדם
 שווים ו
מאור ושמש | לא יעשה מעשיו מצות אנשים מלמדה כפי שראה ברבותיו
 וחקריו ו
אוהב ישראל | כל פגנת מעשי ישראל היא כדוגמא של מעלה ו

תפארת שלמה | קדם התפלה יגניע עצמו ובתפלה עצמה יהיה בשמחה
 רבה 1
אוצרות גאוני הדורות
משמרת אלעזר | החלוק בין פחדים של עם מואב לבין פחד בלק 1
פני אריה | נתקראו מואב מהערב רב פן יעברו על צוי ה' וילחמו עמיהם ... 1
פתחי תורה | יראת מואב ממחילת הקב"ה על כבודו ומוחל עונות ישראל .. 1
צמח צדקה | בנטילת בלעם עמו את שני נערו הראה שלא התפגן ללכת לשם
 מצוה 1
נוה צדק | בלק חדש לבלעם שמלך אינו יכול לחזור בו מדבריו ז
ברוך מבנים | בלק מוכיח לבלעם שיש בו את מדת הגאון ז
עקב ענוה | ה' צופה למצות שיעשו בעתיד ומשלם מעכשו ז
משפיל לודו | חזרת כל הברכות של בלעם לקלה חוץ מברכה אחת ... ח
זכרון יצחק | הצדיקים נדונים במדת הדיון ח
שער הפגנות | תקנו העונות על ידי אמירת קריאת שמע על המטה ח
תורי זקב | כל עבודת היום כפי עבודת הלילה קדם השנה ט
סדר היום | קבלת על מלכות שמים קדם השנה ט
מהרש"א | שמירה מהרהורי עברה ט
סדור שער השמים | מתקן ומשמר גופו מפני הסטרא אחרא והקלפות .. ט
מחשוף הלכן | המלחמה הגדולה בכל לילה ט
כן איש חי | המשכת אורות לצרף היחוד הנעשה למעלה י
כן הוי"דע | הישו בלא אמירת קריאת שמע שוכנים על משתו כחות חיצונים י
מעשי צדיקים י
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יג
מילתא חדתא יז
זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד יט

לילות שישי ושבתי זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור'
 וילקוט מאורי החיים
 ביאור משולב שזור באומנות בינות המילים
 'אור תורה' | 'תורת חיים'
 הערות, ציונים ומקורות
 עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית:
 הביאור המקיף על כל ספר ה'אור החיים' הק'
 'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
 'מאורי החיים' - מקורות מחול'
 ביאור רש"י
 עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

נושאים בפרשת בלק

גדר מזה וגדר מזה

תורת אבות

רבי אברהם מסלונים זיע"א

העצה נגד כחות הסטרא אחרא - גדרים וסיגים

ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה וכו' ותלחץ רגל בלעם אל הקיר (כב כד-כה). פדי לחץ את רגל בלעם, הלא הם כחות הסטרא אחרא, אל הקיר, להשפילם ולהכניעם, העצה היא לעשות גדר מזה וגדר מזה, הינו שבצעת שעוסק בתורה ובצבוכה יעשה גדרים שלא פל בפניות ובמחשבות רעות, ובצעת שעוסק בעניני עולם הזה צריך לעשות גדר שלא תעבה ויתגשם על ידם:

נעם אליעזר

רבי אליעזר זוסקא מסקוילען זיע"א

דיוק לשון רש"י סתם גדר של אבנים הוא

כפרוש רש"י ו"ל גדר מזה וגדר מזה (כב כד) - סתם גדר של אבנים הוא. ויש לדיק מה בעי רש"י ו"ל בזה, ויען בשפתי חכמים ומפשי רש"י ו"ל מה שפרשו בזה, ועדין לא הונח למה דוקא צריך להיות גדר של אבנים, ולא מחמר אחר.

עמקות רמזי דברי רש"י

אמנם ידוע דכפרוש רש"י ו"ל מעטף בכל תבה ותבה פונה עמקה, והרבה מוסר השכל יש ללמד מהם (יעין בספר שם הגדולים להנה"ק החיד"א זצוק"ל חלק הגדולים מערכת ש אות לה).

חמרת הגדרים וסיגים

ועלתה בדיעתי הקלושה להעטיף בדרך רמז, לענין חמרת גברי וסיגי התורה שבני ישראל גדרו בעדם כמאמר חז"ל (אבות פ"א מ"א) ועשו סיג לתורה, אשר בדיברי תורה יחשבו, ואף מנהג ישראל קל תורה הוא.

אבנים רמז לתורה

והנה תבת אבנים יש לפרש דרומז להתורה הכלולה בעשרת הדברות שבלוחות הנקראים לחת אבנים (שמות לד א), גם רומז אבנים לאותיות התורה בנודע מספרי קדש על פי מה שכתב בספר יצירה (פ"ד מט"ו) שתי אבנים בונות שני בתים וכו'.

סתם גדר של אבנים - לכל גדר כח וחומרא כמו התורה עצמה

ועל זה רמז רש"י ו"ל סתם גדר, הינו כל גדר הנגדר מחכמי התורה לצרף קיום התורה, דע, של אבנים הוא, יש לו הפח והחומרא כמו האותיות שבלוחות אבנים, פי גדרה של תורה, גם היא תורה היא. (ולא מנעתי מלרשם מלתא פזו לזכרון).

על ידי הגדרים וסיגים נשמרה מסרת התורה והעברה מדור לדור מאב לבן ללא שנוי

ועוד רמז בזה, שעל ידי הגדרים והסיגים נשמרה מסרת התורה מדור לדור, ולולי הגדרים והסיגים הרי כמה פצות היו נפוצים חס ושלום על ידי הפוצים בכרם בית ישראל, כי הגדרים שגדרו חז"ל חכמי המשנה והגמרא, ואחריהם חכמי התורה שבכל דור ודור, הן המה חומות שמירת דת תורתנו הקדושה וקיימה לעד, וחכמי התורה הם העומדים בפרץ לכל תהיה נפוצת חומת התורה והמסורה הנמסרת לנו בלא שום שנוי מאב לבן.

הרמז בלשון רש"י

ועל זה רמז רש"י ו"ל במתק לשון קדשו, סתם גדר של אבנים הוא, והינו כפרוש רש"י ו"ל בפסוק משם רעה אבן ישראל (בראשית מט כד), לשון נוטריקון אב וכן, אבן וכן וכו', וזהו סתם גדר, יש בו הפח של אבנים להחזיק הקשר של אב וכן, והיא המסורה הנתנה לנו מדור לדור, על דורותינו ועל כל דורות זרע ישראל עבדיך.

ויש לומר רמז למה שכתב רש"י ו"ל שסתם גדר של אבנים הוא, כמה שאמר גדר מזה וגדר מזה, שתבת מזה עם הכולל עולה כמספר אבן:

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

גדר מזה וגדר מזה רמז לבין המצרים

ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה (כב כד). הנה התורה הקדושה היא נצחית ללמד לדורות עולם, ומה זה בא הפסוק ללמדנו.

ונראה הענין, בשום לב על מה שנקראו הימים שבין שבועה עשר בתמוז

לתשעה באב בין המצרים, וטעמא בעי, ולא שמעתי הפרוש מימי ולא ראיתי בפסוקים פרושו.

ונראה לומר, דהנה כבר כתבנו למעלה שרשעים במעשיהם הרעים ממשיכים את ההנהגות העולם על פי הטבע, שהוא גימטריא אלהים והוא גבורות ודינים וגורמין חרפן העולם תלילה, אמנם הצדיקים במעשיהם הטובים ממשיכים את שמות הקדושים, דהינו היות הקדושים, גדלות המוחין, לתוף שם אלהים וממתיקים הדינים.

והנה ידוע שבצעתם הללו בין י"ז בתמוז לתשעה באב גברו הדינים והמקטרגים עד למאד עד שגחרכ הבית המקדש. ואז בעת מצעה חרפן הבית נסתלקו היות למעלה למעלה, והנה הסתלקות היות רק באותו הרגע ואחר כך מיד חזרו לזרע ככראשונה שלא להאחו תלילה שליטת החיצונים, ועל ידי זה הנה קיום העולמות.

והנה נמצא כתוב בספר הכונות להאר"י ו"ל, שבמים האלה יש לכוון בגי' הראשונות של השמונה עשרה בתפלה, בתתימה ראשונה יש לכוון האותיות שקודם להו"י"ה, דהינו שם טדה"ר, ובתתימה שניה של השמונה עשרה כוון האותיות שאחר שם הנו"ה, דהינו שם כו"ו, עין שם.

בימי בין המצרים יש ללמד בפשט התורה יותר מבנסתרות וכן לעסק במדות טובות

ונראה לי הענין, פי הנה הדבר ידוע מדברי הקדושים העליונים ובספרים קדשים, שבכל הזמנים חוזרין הדברים כמו שהיה בזמן הראשון, דהינו בימי הפסח מתעוררים החסידים כמו שהיה בפסח מצרים, וכן בשבועות וכדומה.

וממילא בימים שבין י"ז בתמוז לתשעה באב מתעוררים הדינים ומקטרגים כמו שהיה בשעת החרבן ושרפת הבית. ולזאת נראה עצה היעוצה לעסק בפשטות התורה בימים הללו ולא בנסתרות ומובן ממילא לידוע דעת. וגם פן יראה לאחו במדות טובות בייג מדות.

וזה לדעתי נרמז בדברי פונת האר"י ו"ל הנ"ל, דהינו לכוון שמות אלו בתתימת ג' ראשונות שם טדה"ד ושם כו"ו, פי

שמע ישראל כבר פלה ונפסק אותן המחין.

והכלל, מי שרוצה לגשת אל עבודה שבלב זו תפלה, זהא לבו תמים עם ה', להתבונן במעוז שכלו, וירגיש במחין באיזה מקום של התפלה, הן בתחלה או באמצע או בסוף, כשנפלת התלהבות והתעוררות בעצם ובחזק, להוציא דבורים בדחילו ורחימו, ולהיות כמעט כלות נפשו, שם שם לו חק ומשפט עקר בחינת יחודו של תפלתו לערכו, ושם פלין המחין, ולכן אומר שארית התפלה שלא בהתאמצות כמקדם, להיות עקר בחינת היחוד המטל עליו לצשות, כבר פלה אצלו.

התעוררות כל אחר לפי אחיזת נשמתו

וכל זאת תולה בפרטי הדעות, כל אחד ואחד מ'שאל' לערך מחין ובחינת אחיזת נשמתו בעולמות עליונים, הגם שלפי סדר המדרגות, מהראוי להיות עקר היחוד במסירת נפש בשמע, זהו בכלליות כל העולמות וכללות הדורות, אמןם בפרטיות נפשות בית ישראל, בחינת יחודו תולה לעמת מחין שלו, התחזק או הרפה, ולערך אחיזת נשמתו כמוהו מתרמי בחינת יחוד תפלתו, אימתי שנתעורר בהתלהבות אל בדחילו ורחימו, ואימת שפלין אצלו המחין וכו'.

באור הפסוק ודרשת חז"ל על פי הנ"ל

ועתה נחזר להבאור, מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל (כג י'), מלמד שהקדוש ברוך הוא יושב וסופר את רביעותיהם של ישראל, מתי תבא טפה שהצדיק נוצר הימנה (נדה לא).

והכונה כאמור, הקדוש ברוך הוא שומר וממתין לישראל, להוציא דבור לפניו בדחילו ורחימו עד כלות נפשו, באפן שיגרם בחינת יחוד התולה לערך בחינתו, באיזה מקומן מתורה ותפלה, אפלו אינו בדרך כלל במקום הראוי שסדרו אנשי פנסת הגדולה, כי אפלו בפרטיותו, עושה גם כן נחת רוח ליוצרו פנוצר, וגורם הקמת ברית צדיק עליון:

אור המאיר

רבי זאב וואלף מ'טומיר זיע"א
אנשי פנסת הגדולה תקנו את סדר התפלה והכונות כפי השתלשלות העולמות – כל כונה ויחוד במקום הנאות לו

והנה אנשי פנסת הגדולה לגדל בהירותם, תקנו לנו עניני סדר התפלה, כסדר השתלשלות העולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, לעמתם יש ארבעה חלקי התפלה, עשיה יצירה בריאה אצילות, פנוצר בכונת האר"ל זלה"ה (פרי עץ חיים שער התפילה פי"ד ופ"ו), וכן חזקה חכמתם הרמה, לעמת סדר כללות המדרגות, בן סדרו בחינת יחודים ווויגים של התפלה, כל אחד במקומה הראוי להיות.

בפסוק שמע ענין היחוד הנראה בפונת, אחר כך ג' ברכות ראשונות פונתם הראויה לשם, ואחר כך י"ב אמצעות פונתם הראויה, ואחר כך רזא דהשתתואה, כי כן חזקה חכמתם הרמה, להיותם חכמים הפוללים כללות הדורות הבאים אחריהם, עד ביאת משיחנו במהרה בימינו.

בדורותינו שנתמעטו הלככות – עקר פונת היחוד הוא בכל מקום בתפלה בו מתעורר האדם בהתלהבות יתרה

אכן עתה בדורותינו שנתמעטו הלככות, ואין אתנו יודע עד מה איכות הפונות על בורנה, להשוות מדותיו בהתעוררות והתלהבות בתפלה, ממש שנה בדומה אחד, אל פונת התפלה כל אחד במקומה הראוי לה.

לפעמים מעורר לבו בקרבו בהתלהבות גדול, כמעט כלות הנפש שאינו מרגיש בעולם שום תנועה, ומקשר עם רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו אליו יתברך, וידע גאמנה שאז הוא עקר היחוד הראוי להיות בפסוק שמע ישראל, מתרמי לו עתה תכף בתחלת התפלה.

ולפעמים באמצע או לבסוף, ובעת היותו בסוד יחוד שמע ישראל, עדין לא הרגיש את בחינת המחין, כי אם בסוף התפלה, באו לו מחין חזקים, או בהתרמי לו מחין בתחלת התפלה, בבואו לפסוק

שם טדה"ד גימטריא כ"ב, דהינו שרומז לכ"ב אותיות התורה ללמד בהתמדה בתורה הקדושה במים אלו, ושם כו"ו בגימטריא ה' אחד, דהינו ליחד השמות ולאחז ביי"ג מדות, כמו שאמרו חז"ל ויעשו לפני פסדר הזה וכו'.

ובזה נבין מה שנקראו הימים ימי צרה ש-מי"ז בתמוז לתשעה באב בין המצרים – לפי שהשם הו"ה הוא בין שני שמות, דהינו השם טדה"ד לפניו פנ"ל והשם כו"ו לאחריו כאמור. וזהו בין המצרים, בין הגבולים, דהינו השני שמות הנ"ל, כדי שלא יאחזו בו החיצונים חלילה.

הרמו בפסוק

וזוהו רומז בפסוק שהתחלנו, ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים וכו' – רצה לומר שעומד מלאך ה' – הינו מלאך של רחמים, במשעול הכרמים – הינו פרם ה' צבאות בית ישראל, גדר מזה וגדר מזה – הינו מצד הזה לשם הו"ה הוא גדר וציון שלא יאחזו בו המקטרגים והדיינים, וכן מצד השני, שם טדה"ד מלפניו ושם כו"ו מלאכריו, שהוא נכתב גם כן על המזוזה לשמירה, ובזה ישמרנו השם ויצילנו מפל רע ואף טוב לישראל, והבן:

פונת התפלה

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

לא אוכל לעבר את פי ה' – לא יתכן להזכיר שם ה' בהעברה בעלמא

עוד ירמו לנו האדון ברוך הוא שכתב דברי בלעם אלו בתורתנו הקדושה, שהתורה מתמיה ואומרת, לא אוכל לעבר את פי ה' (כב יח), הינו לדבר דבורים של השם יתברך ברוך הוא מאותיותיו הקדושים - רק בהעברה בעלמא בלי שום פונת הלב, וזה לא אוכל, אי אפשר להכיל זה לעבר את פי ה' פנ"ל, והבן:

פרשת בלק

זכרון שמואל

רבי שמואל שמריתו מאוסטרובצה זיע"א
סיוחן מלך האמורי – קלפה המונעת דבורי קדשה כהנו

וצריך לבאר אמאי פתיב אשר עשה ישראל לאמרי (אמר אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם אנו על אחת כמה וכמה, לפיכך ויגר מואב, רש"י) (כב ב)

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי (אמר אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם אנו על אחת כמה וכמה, לפיכך ויגר מואב, רש"י) (כב ב)

פה לבא לומר שאתה רחוקתנו כו', מה עשה הקדוש ברוך הוא כשם שהעמיד מלכים חכמים ונביאים לישראל פה העמיד לעפ"ם. והם פשוטים שהם נטרדים יאמרו ניזיל ונתהני מהאי עלמא.

אבל ישראל נאחזים תמיד בהשם ותברך, וכמו שכתוב 'כי ימין ושמאל תפוצי' (ישעיה נד א), הינו אף שהולכים לעסק בענייני עולם הזה ויארע לפניהם איזה ענין כעס או חמדה, גם אז צפון בלבם בעמק רצון לחזור להשם ותברך, וכל מה שיתרחקו בענייני עולם הזה אינו רק להכניס מקדשה יותר.

כח זה בישראל הוא מירשת האבות

וזה הכח נשאר בנו מירשת אבות, להתמשך ולמסר נפשנו לה, כמו שכתוב 'למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרף ה' לעשות צדקה ומשפט' (בראשית יח ט), 'משפט' מורה על ענין שיש בו גם הנאת הגוף, פי משפט מורה על דינא ברחמי (וזה ח"ג רלא), ו'צדקה' מורה במקום שהאדם צריך למסר כל נפשו, וכמו שמצינו ביצחק שהיה בדתו שלא יגיע חס ושלוש גם לעולם הבא ומפל מקום עבד את ה'.

אבל אמות העולם אין מסכמים לזה, כי אינם שוכתים מהנאתן ומחשבת צרכם להפיק זממם אף רגע, כמו שכתוב 'יום ולילה לא ישבתו' (בראשית ח כב), וזהו גוי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח), מאחר שזה הוא חיינו, ומכיון ששבת הולך ונפסד מחיינו:

ותאמר לכלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים (כב כח)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

במשה נמצא הטוב של משה שית הבל ובכלעם רק חלק הרע

רמזה לו באמרה שלש רגלים ולא אמרה 'שלש פעמים', לרמז רגלים לשון רגלים ממש, וזה לרמז על משה שרמזו בסופי תבות וזה שלש רגלים, דהיינו זה משה האיש שאתה רוצה להשתוות עמו, זה שלשה אנשים יש בו, שהוא ראשי תבות מ'שה שית ה'בל, וכל הטוב שבהם כלול בו, ואיך אתה שאין בך כי אם הרע של הכל רוצה להשתוות עמו, ומה רגל אחד אפלו היה טוב וישר וחזק אינו יכול לעמד בפני שלשה רגלים, רגל שהוא שבור ורעוע איך יכול לעמד בפני שלש רגלים:

במעשיו יותר מהם עלתה בידו לקללם, אבל נגד ישראל, מאחר שנטבע בישראל כח קדשה נצחית, לכן מביט הקדוש ברוך הוא להם בייחוד, לכן נשאר בקשתו ורצונו מעל.

כיון שלא השיג זאת כראוי נלקחו ממנו מעלות הנבואה

והנה על ידי שהשיג את השם ותברך כי אינו מביט חס ושלוש לעמק, על ידי זה נלקח ממנו כחו בנביאות, וזהו 'כי הולך הוא', פי היה מעלה במעלות ונלקחו ממנו, ועל ידי זה אמר 'ידע דעת עליין' (כד ט), כי אז הבין פי השם ותברך מנהג למעלה מהשגתו.

חפץ לקלל את ישראל בידעו שבין כה סופו לאבדון

ואחרי פי הבין פי יטרד מן העולם, אז שם פניו לקלל, כמו זה שיוצא להרג מזה נטל כל השמירות ואין לו מה להפסיד עוד, אז יוכל לעשות מה שלבו חפץ.

מנמה זאת מצויה רק בפנימי ואלו ישראל גם אם יודעים שלא יבואו לעולם הבא מוסרים לבם ונפשם לרצון הכורא

וזאת הדעה אינה רק באמות העולם, כי בדרך העולם הוא הדעת שמי שאכל שום יחזר ויאכל שום פי אין לו מה להפסיד, אבל ישראל אינו כן, פי יעקב אבינו אף שידע ברור פי אם יחסר חס ושלוש אחד מבניו ימות שני פעמים (תנחומא יג ט), ומכל מקום אחרי שסבור פי יוסף איננו מפל מקום שבו לעבודת השם ותברך.

כי כל העולם הזה לא היה כדאי בעיניו, מאחר כי בשרש נפש מישראל נמצא צפוי פי לא יעזבהו ה', וכל העולם הזה אינו בשרש לבו רק פרוודור לעבודת השם ותברך, ובאם לאו אינו כדאי בעיניו כל הנאותיו, ולכן בשרש לבו נמצא קווי פי אין חטאו מגיע לשרש.

כאור הרשות ומאמרי חז"ל על פי סוד הנ"ל

וזה דאיתא בגמרא (תגיגה טו), כיון שאמר ליפוק ליתתני בהאי עלמא כו', אמרה אחר הוא, פי בישראל לא נמצא זה הדעת, פי כל חטאי ישראל אינם רק לזמן ואחר כך יתקנו, וזה שאמר בלעם 'מן ארם ינחני בלק', ואיתא במדרש תנחומא (בלק יב), עם רם של מעלן הייתי, וכדאיתא שם שהיה ממחצת האבות והורד.

וזהו מאמר המדרש (שם א), 'הצור תמים פעלו פי כל דרכיו משפט', פי לא הניח הקדוש ברוך הוא לעפ"ם פתחון

ונראה לי לתרץ, על פי ששמעתי מאדמו"ר הרב הקדוש מורנו הרב רבי יעקב יצחק ז"ל מפריסיסקא, שאמר לי פרוש הפסוק 'לסיחון מלך האמרי פי לעולם חסדו' (תהלים קלו ט), פי סיחון היה הקלפה הממנה על הדבור הקדוש שלא יהיו יכולים להוציא דבור קדוש, וזה מלך האמרי, שהיה מלך על אמרות טהורות, וכשהרגו אותו יכול אדם להוציא מפיו אמרות קדושים, וזה פי לעולם חסדו.

ולפי זה מישב קושיא הנ"ל, שעקר פחד בלק היה על שהרגו ישראל לסיחון מלך אמרי ויש להם על ידי זה כח הדבור באמרות קדושות, וידוע לו שקול קול יעקב, ולפיכך יזגור מואב ושאל את מדין שנתגדל משה שם - כמו שפרש רש"י, במה כחו של משה, ואמרו בפה, כמו שכתב בזהר הקדוש (ח"ב כה) שמושה רבנו הוציא הדבור מגלות מצרים.

והיה להם עד עתה תקנה, פי היו בטוחים על סיחון שהיה מלך על הדבור כמו שאמר אדמו"ר הנ"ל זכותו יגן עלינו, וכעת שנהרג סיחון אבדה התקנה, ולכן בקשו מבלעם לעזר להם, שהיה זה לעמת זה והיה גם כן כחו בפיה כנגד משה רבנו, ודו"ק היטב:

ויאמר אלהים אל בלעם לא תלך עמם לא תאר את העם כי ברוך הוא (כב יב)

בית יעקב

רבי יעקב מאיז'ביצא זיע"א

בלעם לא השיג אהבת הכורא העמקה לעם ישראל

הנה פעם הראשון כשנראה אליו אלהים ואמר לו 'לא תלך עמם', דמה פי יקר כבודו בעיני השם ותברך מבלי להניחו לילך לדבר קטן. אף באשר נתראה אליו אלהים פעם שנית, אז הבין פי השם ותברך אוהב ישראל מעמק. ורצה לרמות את השם ותברך ששיגי השפעת נבואה, ואז יטה רצון השם ותברך פאשר עם לבבו.

גם לאחר שהשיג זאת לא השיג בשלמות וסבר שיוכל להטות רצון הכורא מישראל

ועל זה נאמר 'ויתר אף אלהים פי הולך הוא' (פסוק כב), פי הולך הוא הינו שהלך בעקשות בדעה הזאת, ולא הבין פי השם ותברך בוחן לבבות ומביט לכל פרט, פי כשקלל אמה אחרת עלתה בידו לפי שאין בהם שום כח קדשה רק חן השקר ויפי ההבל, לכן כשפעל והראה חן

הפנסת רק מנגן מצמצם, וכשאין תשעה העונים אמן על ברכות הש"ץ כשחוזר התפלה בקול רם, אזי גורם שיברך הש"ץ חס ושלום ברכה לבטלה, וחמנא לשזבן מענשיה.

הרמז בלשון הפסוק

וזה אמרו מה טבו אהל"ך יעקב, רצה לומר שגשגארים הבית הפנסת אצלך בקדשתן ואינם נלקחין לבית עבודה זרה על ידי עונותיה, רק שגשגארים אהל"ך, אהל שלך.

וזהו כשמשכנתיך ישראל, כשאתה שוכן בה בישראל, שהוא בחינת צדיק, פנודע מהחלוק שבין יעקב לישראל, שאז הם כנחלים נטוי כו' באהלים נטע ה', ואתקשו לנחלים שמתהר טמאים.

אבל לא בזמן שאתה אין שוכן בה בישראל וכנ"ל, שלא די שלא נטהר מטמאתו, אף זו שיצא משם מלא עברות וטמאה. ובלעם משבח את ישראל שראה אותם ששוכנים בישראל ביראה וכנ"ל, לכה נמשלו לנחלים שמתהרים את הטמאים ויצאו משם מלא זכיות:

זל מים מדליו וזרעו במים רבים ורם מאנג מלכו ותנשא מלכתו (כד ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

גם כשישראל בגלות מעלים את ניצוצות הקדשה

זל מים מדליו וזרעו במים רבים. בא להוסיף ולהוציא מלב בלק שלא יוכל לקלם גם לעתיד כשיהיו בגלות על עונותיהם ויהיו עניים מן התורה ומן המצות, וברר לו עכשו שגם באותו זמן לא תשלט שום קללה בהם, שהרי גם כשיהיו ישראל בגלות לא יתבטלו מן התורה ומן המצות, ובכל ימי גלותם הם מקבירים הניצוצות, וכשישאלמו להתברר יבוא מלך המשיח, ומלכותם תשאר קנימת לעד ולעולמי עולמים. והנה עקר הניצוצות הם משבועה מלכים שמתו, והניצוצות הם אחוזות בתוף הקלפות, ועל ידי תפלות ותורה ומעשים טובים מתבררים מדי יום ביומו.

וזהו שאמר זל מים מדליו וזרעו במים רבים, הפונה, אף כשזרעו של העם הזה יהיה גולה במים רבים, שהם אמות העולם והסטרא אחרא הנקראים 'מים רבים' (שיה"ש טו), אל תחשב שבאותו זמן תחול

שמעו, משום שהם עומדים מאחר ואינם רוצים לעבר על זמן קריאת שמע.

ושמא תאמר, הא גופא למה קמים בשחרית מאחר, וקמפרש הכתוב 'לא ישכב עד יאכל טרף', פרש רש"י 'לא ישכב בלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו', ויש לברר על דרך רמז הפונה, דאינו שוכב עצמו בלילה עד שלומד תורה, וכזה הוא טורף ומבטל המזיקים שגבראו ביום:

מה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל, כנחלים נטוי כגנת עלי נהר באהלים נטע ה' בארזים עלי מים: (ואמר רבי חמא ברבי חנינא, למה נסמכו אהלים לנחלים, דכתיב כנחלים נטוי כגנת עלי נהר באהלים נטע וגו', לומר לך מה נחלים מעלין את האדם מטמאה לטהרה אף אהלים מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות, ברכות טז.) (כד ה-ו)

תורי זהב

רבי בנימין מזאלוויץ זיע"א

בית הכנסת גורם לאדם זכיות רק כאשר מתנהג כתוכו כראוי בדיני התפלה

והנה זהו בודאי כששוכן בבית הכנסת ביראה ואהבה, כמו שאמר יעקב אבינו 'מה נורא המקום הזה' (בראשית כח ט), ומקיים כל הדינים התלויים בבית הכנסת, שאינו מדבר בו אפלו שלא בשעת התפלה, ומכל שכן שלא ידבר בשעת התפלה וקריאת התורה, וזהיר שלא יענה אמן ותומה וקטופה וקטופה, ומתפלל בכונה, דאז מוחלין לו בודאי עונותיו ויוצא מלא זכיות.

וכן כאשר נוהרים בו משיחה בטלה וממחלקת

אבל אם חס ושלום מדבר בה שיחה בטלה, ומכל שכן בשעת תפלה וקריאת ספר תורה, ועונה אמן ותומה כו', ומכל שכן כשיש מחלקת חס ושלום בבית הכנסת, דאיתא בגמרא דפעם אחת היה מחלקת בבית הכנסת ואמר ההוא סבא תמהני אם לא יהיה בית הכנסת זה בית עבודה זרה, וכן היה נעשה בית עבודה זרה, ובהוה (ח"ב קלא): החמיר מאד מאן דמשתעי בבית הכנסת לית ליה חולקא בעלמא דאתי.

והנה בודאי איש גרוע פזה, אם יכנס לבית הכנסת מלא זכיות יצא מבית הכנסת מלא עונות, וחויז מזו שיבטל על ידי שיחתו אמן יהא שמה רבא ויבטל ענית אמן לגמרי, ולפעמים לא יש בבית

'בלעם' אותיות 'בל עם' ואותיות 'בעמל' עוד, 'עמל' שרמוזה בראשי תבות מ'ה ע'שיתי ל'ך, כף אמרה לו, מה שאתה דורש בשמך שהוא 'בלעם' ואתה אומר שרמוז בו 'בל עם', דהינו שאתה סובר שיש כף לכלות עם ישראל ולא יהיה עם, לא כף הוא מדרש שמך, וכך תדרש אותו 'בלעם' אותיות 'בעמל', דהינו לעמל וריק אתה יגע:

ויבאו קרית חצות (כב ט)

אור מלא

רבי ישראל צבי מקוסוב זיע"א

'קרית חצות' רמז לתקון חצות | אפס קצהו רמז לחושי הציצית

ויבאו קרית חצות, רמז שראה שהם עושים תקון חצות ולא יכל להם, וילהלן כתיב 'אפס קצהו תראה' (כג יג), הינו הציצית שיש בקצה בגדיהם, ולא תועיל מחשבותיך להחטיאם בזנות, כי הארבע ציציות יצילם, פידוע ממעשה דתלמיד אהד (מנחות מד):

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ורם חללים ישתה (כשהן עומדין משנתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטף את המצות ללכש טלית לקרא את שמע ולהניח תפלין, רש"י) (כג כד)

יחי יוסף

רבי יוסף מפאפא זיע"א

כאור דיוק הלשון 'לחטף' את המצות על פי מעשה בצדיק אהד

יש לדיק על הלשון 'לחטף' את המצות, דיותר יצדק לומר 'לקנס' את המצות, דלמה יעשו המצוה בחטפה.

ויש לפרש על פי העבדא, דפעם אחת שאלו מצדיק אחד מדוע הוא מתפלל כל כף מאחר, והשיב, דבלילה קדם שנתי עשיתי חשבון בנפשי ופשפשתי במעשי, וכשראיתי שלא פעלתי מאומה בעבודת ה' ביום הזה, לא יכלתי לילך לישן, רק למדת, עד שנעשה גופי עין ונפל עלי תרדמה וכבר היה מאחר בלילה, ולפיכך אחרו פעמי לקום בבקר ועשיתי הכנות לתפלה, עד שנתאחר הזמן.

הרמז בלשון רש"י

ויש לרמז זאת בדרך צחות בדברי רש"י כשהן עומדין משנתם שחרית וגו' 'לחטף את המצות', ולכאורה מה ענין חטיפה זו, ועל זה קמפרש 'לקרות את

אראנו ולא עתה אשונו ולא קרוב (כד יז)

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומסק זי"ע א

הצדיקים שמיחרים קוב"ה ושכינתיה קרובים לישועה

אראנו ולא עתה. פתיב (תהלים קיט קנה) רחוק מרשעים ישועה, אצל הרשעים הוא רחוק, אבל אצל הצדיקים הוא קרוב, כמו שאמרנו בגמרא (פסחים יג:) כל העומד לזרק פרוק דמי, ובפרט ביום שבת קדש פי אז נעשה היחוד בעולמות העליונים, והוא בחינת קרוב הגאולה, יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. וכן איתא בזהר הקדוש מאמר רבי שמעון בר יוחאי, ד"ל.

גם בגלות הקב"ה חפץ במעשיהם הטובים של ישראל

ידוע מאמר חז"ל (סנהדרין קה) בדורו של יחזקאל בשעת חרבן בית המקדש, ששאלו עבד שמכרו רבו וכו', והשיב להם יחזקאל אם לא ביד חזקה אמלוף עליכם (יחזקאל כ לג).

כידוע פעלת היצר הרע ותחבולותיו מביא את האדם לעצבות ומרה שחרה, מחמת שרואה בעצמו הסבות והתלאות העוברים עליו ומניעות רבות בעבודת הבורא ברוך הוא, ועלה על לבו כי אין חפץ ורצון הבורא ברוך הוא עוד בעבודתו ובמצותיו שעושה, כי הוא מרחק מאד ומתעב בעיני ה' ותברך ברוך הוא.

וזה שאמרנו דורו של יחזקאל עבד שמכרו רבו כלום יש לו עליו. והשיב להם הנביא אם לא ביד חזקה אמלוף עליכם, פרוש אף שהוא ביד חזקה ובכבוד הגדול מחמת התלאות רבות, אמלוף עליכם, עוד על מלכותי עליכם, וכל התורה ומצות שאתם עושים המה לרצון לפני.

הצדיקים עושים יהודים גם בזמן הגלות

וגם עתה הנה אף שהבית המקדש חרב בעונינו, יש פת ביד הצדיקים לעשות יהודים כמו בשעה שהיה בית המקדש על מכוננו. וזה שאמרנו (גיטין לב) התקין רבן גמליאל ביבנה, התקין רבי יוחנן בן זבאי ביבנה (ר"ה טו), לשון תקן ביבנה במהרה יבנה, שגם בתרפנו היה עושה תקונים גדולים שיהיה יכול מהרה להבנות.

ומזה עשו האבות הקדושים, אברהם אבינו עליו השלום שלא היה לו בית המקדש, שקראו הר, ואמר אשר אמר היום בהר ה' יראה (בראשית כב יד), פרוש בכל יום אנו אומרים בהר ה' יראה:

יקימנו - על דרך הענין דמי גלה לבני רז זה (שבת פח), שענין זה קשור עם מה שנאמר מי יתן והיה לכם זה להם ליראה אתי (דברים ה כו), דקאי על הקדוש ברוך הוא, וזהו גם הפרוש שבחינת מי - דהינו הקדוש ברוך הוא - יקימנו, שהוא יוציא אותנו מהגלות, וכמו שנאמר מי יתן מציון ישועת ישראל (תהלים יד ז).

ועד להזמן דמי יקימנו - גם אז אין זו שליטה אמיתית חס ושלום, כיון שיהודי הוא ארי ולביא, ואף אהד אינו בעל הבית עליו. - על דרך הפסק בשלחן-ערוב (ח"מ שפט ח) שעל ארי ולביא אין לאף אהד שליטה, ועד שהשאלה היא אם יכולים להרגילם על ידי תרבות.

כללות ענין הגלות אין לו מקום על פי שכל, ואין זה אלא שאנוס על פי הדבור שהארי ולביא יהיה במעמד ומצב ד'כרע שכב. ובמילא מובן, שבנוגע לתורה ומצות, שוידבר אלקים את כל הדברים האלה (שמות כ א) - לא שייך כללות ענין הגלות.

אמנם, מצד זה שמתרגלים בהנהגת הגלות, שאותותינו לא ראינו

(תהלים עד ט), - נסים ישנם גם היום, אלא שלא ראינו, אין בעל הגס מכיר בנסו (נדה לא). - הנה מצד חשף הגלות יכול להדמות שעולם כמנהגו נוהג, 'עולם' מלשון העולם והסתור, שהעולם הוא בעל הבית על הארי והלביא.

ולכו, מזמן לזמן מראים מלמעלה נסים גלויים גם בזמן הגלות (ואהד הנסים הגלויים וכליים בדרונו הנה הנס דייב וי"ג תמוז) - שזה מזכיר שגם בזמן הגלות אין עוד מלבדו (דברים ד לה).

וזהו גם תכן מאמר רז"ל (רשי' בראשית א א) בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שתף בו מדת הרחמים, ומבאר בזה בשער היחוד והאמונה שבספר התניא, דקאי על גלוי אלקות על ידי צדיקים ואותות ומופתים שבתורה.

המופתים שזכרים ומבטלים את המדידה וההגבלה של העולם, שרואים גם בעיני בשר שיש מנהיג לבידה. וכאשר זוכרים זאת - יודעים במילא שבני ישראל הם תמיד ארי ולביא, ובנוגע לנשמה, תורה ומצות, אין אנו תחת שליטת הגלות (ח"ב

ע' 337-338

קללה עליהם ויאבדו חס ושלום, שהרי גם באותו זמן יזל מים מדליו, שאף על פי שהם עניים ומשפלים בין האמות בגלות אפלו הכי יזל מים מדליו, דהינו אפלו העניים שבגלות, מכל מקום יזל מים מהם, דהינו עוסקים בתורה ובמעשים טובים הנמשלו למים.

ועל ידי זה נמשכה להם תועלת גדולה, שעל ידי זה וירם מאנן מלכו, הם הניצוצות של המלכים שמתו, יתרומו וייעלו מתוך הקלפות ויחזרו למקומם מקום הקדש, וכזה ותנשא מלכתו, יורם קרן מלכות שמים ויבוא מלך המשיח. והנה אנג גימטריא שבעה, לרמז על ניצוצות שבעה מלכים שהם טמועים בקלפות הנקראים אנג:

כרע שכב (יש אומרים וכו' כרע שכב מצדקהו ער מלך המשיח ב"ר צח ז) (כד ט)

לקוטי טיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע א

שליטת הגלות היא רק על עניני הגוף ולא על עניני הנשמה של כלל ישראל

בזמן צדקתהו התחיל זמן החרבן והגלות, ואפלו לאחרי השבעים שנה, בזמן בית שני, היה זה עדין ענין של גלות, שהרי חמשה דברים חסרו בבית שני, כיון שעדין לא היתה גאולה שלמה.

ועל זמן זה, מצדקתהו עד מלך המשיח, אומרים שהיה ענין של כרע שכב. ומבאר הנצמח צדק (בד"ה כרע שכב שנת היתרה), שהפרוש ד'שכב' (לענת יש אומרים הנ"ל) הוא מלשון וישפב וירדם (וינה א ה), על משפכי בלילות (שה"ש ג א), ולא ימות ונפל למשכב (שמות כא יח), שזה מורה על ענין הגלות.

וכיון שפן, יכולים לחשב שהגלות הוא לא רק על הגוף, אלא גם על הנשמה חס ושלום, ועל עניני תורה ומצות הקשורים עם הנשמה - הנה על זה נאמר באותו פסוק, שאף על פי ש'כרע שכב', אין זו שכיבה של מישוה שאין לו פת, אלא זוהי מדידה והגבלה של מישוה שרק הוא לבדו מודד, מגביל ומצמצם את עצמו, להיותו פארי וכלביא, פדאיתא בזהר (ח"א ילו:): פאריה דאיהו תקפא, וכלביא דאיהו תקיפא יתיר.

כלומר: אפלו בהזמן ד'כרע שכב', אין זה באופן שיד האמות שליטה על ישראל חס ושלום. בני ישראל הם תמיד פארי וכלביא, ואין זה אלא שמי

• לשונות של אור •

הדרה, כי אם כל אחד יפתח לו פתח ושערי קדשה בפני עצמו (ד"ה וישא):

קדשה

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפסא זיע"א כל כונת מעשי ישראל היא כדוגמא של מעלה

ישראל קדושים הם, ומפרשים ומכבדים הם מכל תאוות גשמיות, וכל ענין שעושים, כונתם הוא רק לעשות כדוגמא של מעלה בהעלמות עליונים (ד"ה עוד י"ל):

תפלה

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

קדם התפלה ונניע עצמו ובתפלה עצמה יהיה בשמחה רבה

עקר הכנת האדם לתפלה, להיות נכנע ושפל בעצמו ויכיר גדלות הבורא ב"ה וישים א"ע כעפר. ואחר התחלת התפלה, ישליך הכל מנגד עיניו, ויתחזק בשמחת עולם על ראשו, אף שמקדם ה"י שפל ונפשו כעפר, עתה יעלה שמים שיאו (ד"ה מי מנה):

בטלים, ושללא לדבר שקר ח"ו כמאמר הזוה"ק על פסוק 'כל עמל אדם לפיהו', בגין דלא נטר ליה (ד"ה א"י וירא):

עבודת ה'

פני הארץ

רבי מנחם מענדל מוויטעבסק זיע"א אין לאדם לכוון מעשיו כפי צדיק מסים כיון שלא כל בני אדם שוים

אי אפשר לשום אדם לכוון מעשיו ומחשבותיו ודרכיו לדרכי איזה צדיק בכדי שיהיה כמותו, מפני שלפעמים לא יזעילו לו מוסרי אותו צדיק והנהגותיו, ואפלו אדם אחד אי אפשר להיות שנה בעניניו ודרכיו ומוסריו יום ביום, והכל לפי העת וכו':

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א לא יעשה מעשיו מצות אנשים מלמה כפי שראה ברבותיו וחקריו

דהנה הכלל הוא שכל צדיק יאחו דרכו והלוכו בקדשה ופתח לו פתח לעצמו, ולא לעשות מצות אנשים מלמה, דהינו לפי שראה רבו כך עשה או חכריו עושים כן, גם הוא יעשה כמעשיהם ותנועותיהם, לא כן

אחרות

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א אחרות פועלת ישועות וסלוק כל הקטרוגים

שהעקר הכל הוא התחברות ישראל שיהיה אהבה ואהבה ורעות ביניהם, והדבר הזה פועל ישועות גדולות ומסלק כל המקטרוגים כדכתיב חבור עצבים אפרים וגו' הנח לו (ד"ה וירא):

דבור

בת עין

רבי אברהם דב מאברוטש זיע"א והירות בשמירת הפה בדבור ובאכילה

וזהו עקר, לראות שיהיה דבורו של אדם ופיו תמיד בקדשה, שלא לחלל ח"ו פיו במאכלים יתרים ודבורים בדברים

אוצרות גאוני הדורות

פתחי תורה

רבי פתחיה הארבענבלאס זצ"ל

יראת מואב ממחילת הקב"ה על כבודו ומוחל עונות ישראל

אף דעם הוא מדרגה קטנה, מפל מקום השי"ת יכול למחל, כי רב הוא, שיש לו דין רב שמחל על כבודו וכבודו מחול (קידושין לב), ואין לו דין מלך שאין הכבוד שלו ואין יכול למחל (שם לב), מה שאין כן הקב"ה.

ויחכש את אתנו וילך עם שרי מואב: ויחר אף אלהים כי הולך הוא ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רכב על אתנו ושני נערי עמו (כב-כא)

צמח צדקה

רבי מנחם מענדל ב"ר דוד איסרל מניקלשבורג זצ"ל

כנטילת בלעם עמו את שני נערי הרה שלא התכוון ללכת לשם מצוה

ונראה דהמפרשים הקשו למה חרה לו 'פי הולך הוא', דלמא היה בלעם סובר פשאמר לו 'קום לך אתם' וגו' הנה צווי שילך, אף דבאמת הוא כפרוש רש"י

וזה שאמר הכתוב וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי, ראה אשר נצחונם נגד סיחון ועוג היה בכחינת 'ישראל', חוץ מגדר הטבע, אכן אנשי מואב לא היה עיניהם פקוחות לראות כבלק, רק תלו נצחונם בהמונם, וזהו ויגר מואב מפני העם כי רב הוא.

ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל (כב א)

פני אריה

רבי אריה לייבוש הורוויץ זצ"ל

נתראו מואב מהערב רב פן יעברו על צויה וילחמו עמהם

הא דשנה לשונו נראה, משום דידע בלק דנצטוו ישראל (דברים ב ט) 'אל תצר את מואב ואל תתגר בם', ולא היה 'ירא' מישראל רק מפני העם שהם הערב רב, אולי יעברו את פי ה' למרד בם.

ועל כן נאמר רק ויקץ מואב מפני בני ישראל, שמהם לא יראו, רק ויקצו בחייהם שלא יכלו לסבל גדלתם.

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא (כב ב-א)

משמרת אלעזר

רבי אהרן אלעזר פאשקס זצ"ל

החלוק בין פחדם של עם מואב לבין פחד בלק

ויש לדקדק שנוי הלשון, שמתחיל בישראל וסיים בעם. ונראה לבאר, דהנה בלק ועמו שניהם נתיראו מישראל על ידי מעשה שעשו בסיחון ועוג, אכן בכל אחד היה הפחד מסבה אחרת.

המון העם חשבו את ישראל לגבורים ונצומים, אשר בהמונם נצחו לסיחון ועוג. אכן בלק אשר היה חכם גדול, ראה אשר מדרף הטבע לא היו יכולים לכבש את סיחון ועוג אשר היו גבורי עולם, רק נצחונם יצא חוץ מגדר הטבע, פי ה' כבש לפניהם את המלחמה.

והנה ידוע אשר לישראל יש שני תארים, 'עם' ו'ישראל', 'עם' על שם ההמון, ו'ישראל' הוא על יציאתם מהטבע, 'פי שרית עם אלהים' (בראשית לב ט) שהיא בגימטריא 'הטבע'.

ומענתה, זהו שרמז בלק לבלעם ואמר "שלח שלחתי אליך", לרמז לו על שתי הפעמים ששלח לו. ומה שאמר "למה לא הלכת אלי", פונתו לרמז על מה שאמר בשליחות הראשונה "כי מאן ה' לתתי להלך עמכם". וכך אמר בלק, אף שבשליחות הראשונה ששלחתי אליך, יכול היית להעלים ממני שאין אתה ברשות עצמך, וטענת "כי מאן ה' לתתי להלך עמכם" אלא עם שרים גדולים מכם, מכיון שה' חפץ בכבודך. הרי שמהשליחות השנייה שלא באת תכף ומיד, מוכח שאינך ברשות עצמך, אלא שלא רצית לגלות זאת משום מדת הגאונה שבך. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

כי מראש צרים אראנו ומנבעות אשורנו הן עם לכרד ישכן וכגוים לא יתחשב (כג ט)

עקב ענוה

רבי רחמים נסים יהודה די טייגוה זצ"ל

ה' צופה למצות שיעשו בעתיד ומשלם מעכשו

מוכא במדרש (ילקוט רמו תשסח), אמר לו בלק לבלעם, ראה מה שעתידים לעשות בשטים. אמר לו בלעם, אתה צופה בשטים, אני צופה מה שעתידים לעשות בצורים "עשה לך חרבות צרים" (יהושע ה, ב), והוא מכפר להם על פמה עברות.

יש להבין, מה מקום יש לדין ודברים זה בין בלק ובלעם, הלא מה שבקש בלק הוא להנצל מישראל שעלולים להלחם בו, ומה ענין זה לכך שעתידים ישראל לחטא בשטים? גם אין מוכן מה שהשיב בלעם, שצופה הוא מה שעתידים ישראל למול בצורים.

ויובן, בהקדים את דברי המדרש (ש"ר ג, ב), בשעה שיצאה הגר מביתו של אברהם עם ישמעאל בנה, וכלו המים מן החמת, נאמר "ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחי קשת" (בראשית כא, טז). ואמר רבי ברכיה, החלה מטחת דברים כלפי מעלה, ואמרה, 'רבון העולמים, אתמול אמרת לי "הרבה ארבה את ורעך" (שם טו, ט) והיום מת? מיד ו'יקרא מלאך אלהים אל הגר" (שם כא, יז). אמר רבי סימון, בקשו מלאכי השרת לקטרגו. אמרו לפניו, 'רבון העולמים, אדם שעתיד להמית את בניך בצמא, אתה מעלה לו את הבאר. אמר להם, 'עכשו,

אם רבים הבטיחוהו, אפלו הבטיחו מתנה גדולה, אינם יכולים לחזור בהם (וכ"פ בשו"ע שם ס"ט), כי בזה בטוח המקבל שיתנו לו, מפני שלכל אחד בפרטות נחשב זה למתנה מועטת.

וכתבו המפרשים (עי' 'חומת אנך' ש"א יז, כה), שהוא הדין למלך, שאינו יכול לחזור בו, אף אם הבטיח לתת מתנה מרבה. שהרי המקבל בטוח בקבלתו, מאחר שבשביל המלך זו מתנה מועטת. ומעתה, אפשר שבלעם חשש שבלק לא יקים את הבטחתו, שהרי בלק הבטיח לתת לו מתנה מרבה, והדין הוא שיוכל הנותן לחזור בו.

וזהו שאמר בלק לבלעם "הלא שלח שלחתי אליך לקרא לך למה לא הלכת", וכי חושש אתה שלא אקים את הבטחתי לתת לך מתנה מרבה, הלא דין זה שיך רק בסתם אדם, אבל כאשר קראתי לך לבא "אלי" שאני 'מלך', א"כ אין אני יכול לחזור בי, ומדוע לא באת אלי "האמנם לא אוכל פבדך". (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ברוך מבנים

רבי ברוך ירושלמי זצ"ל

בלק מוכיח לבלעם שיש בו את מדת הגאונה

יש לדקדק, מדוע כפל דבריו ואמר "שלח שלחתי", ועוד, מדוע אמר "למה לא הלכת אלי" ולא קצר לומר 'למה מאנת' או 'למה נמנעת'.

ויובן, בהקדים את דברי רש"י עה"פ "כי מאן ה' לתתי להלך עמכם" (כמדבר כב, יא), שכונת בלעם היתה שה' אינו חפץ שילך עם אנשים פחותי מעלה כמותכם, אלא עם שרים גדולים מכם. ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום, מחמת מדת הגאונה שהיתה בו, כמו ששינונו באבות (פ"ה מ"ט). ומטעם זה, שלח בלק "שרים רבים ונכבדים מאלה" (שם, טז).

והנה, כאשר שלח בלק את המשלחת השנייה לבלעם, אמר להם בלעם "ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה ואדעה מה יספ ה' דבר עמי" (שם, טז), ונאלץ להראות שאינו ברשות עצמו אלא ברשותו של מקום, שהרי לדבריו הראשונים שה' חפץ שילך רק עם שרים מכבדים, הנה לו ללכת עמהם תכף ומיד ולא לעכבם עד הבקר.

בדרך שאדם רוצה לילך כו', מכל מקום אין עליו אשמה ששגג פנ"ל.

איברא מצינו ב' טעמים על מה שאמרו רז"ל (ויק"ר כו ז) שיש לאדם לילך עם שני נערים, חדא דבדרך מצויים מזיקין, ואמרו רז"ל (ברכות מג:) לשלשה אינו נראה ואינו מזיק. ועוד טעם כדפרש רש"י, שיהא אחד משמשו, והשני משמש לזה.

ונפקא מנה, דלטעם חשש מזיקין כון דלדעתו של בלעם הנה הליכתו מצות ה', אין לו לחוש למזיקין, דשלוחי מצנה אין נזקין לא בהליכתן ולא בחזירתן כמבאר בפרק קמא דפסחים (ח:), ואם כן לא הנה צריך לקח שני נערים עמו, אבל איך טעמא איכא.

והו נפקא מנה, דלטעם השני משום שמוש, ניקחא במי שמתנהג עצמו בכבוד שאינו משמש בעצמו וצריך נער לשמשו, אבל מי שמשמש לעצמו לא שיך ביה טעם השני, אבל טעם הראשון איכא.

ולזה פונתו, ויחבש אתנו הרי הנה משמש בעצמו, ואנדא ליה טעם השני, רק טעם הראשון משום מזיקין, והרי לטעם זה הנה סגי בהולך הוא לחוד ולא יצטרך לקח שני נערי עמו, ועל כרחך מדלקח שני נערים, איגלו בהתותיה שהוא בעצמו אינו חושב ההליכה למצוה, לכך ויחר אף גו', מטעם כי הולך הוא פנ"ל.

ויאמר בלק אל בלעם הלא שלח שלחתי אליך לקרא לך למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כבדך (כב לו)

נוה צדק

רבי סעדיה הלוי מייקאדו זצ"ל
בלק חדש לבלעם שמלך אינו יכול לחזור בו מדבריו

יש להתבונן, שמדברי בלק שאמר "האמנם לא אוכל כבדך", משמע שבלק הבין שבלעם מסתפק ביכולתו לכבדו כראוי, ויש להבין את מקור הספק.

ויובן, בהקדים את דברי הגמ' בב"מ (טז), האומר לחברו 'מתנה אני נותן לך', אם מתנה זו גדולה, יכול לחזור בו. לפי שבשעה שהבטיחו, לא הנה למקבל ברור שיקבל את המתנה. אוכלם אם זו מתנה מועטת, אסור למבטיח לחזור בו, כיון שהמקבל הנה בטוח שהנותן יתן. וכ"פ מרן בשו"ע (ח"מ ס"ו רד ס"ח). אמנם,

יתברך מאהבה, ואם פן הרי הם נדונין במדת הדין וכנ"ל, וממילא לא נמחל להם עון העגל, על פן וישת אל המדבר פניו, והיגו לעורר עליהם חטא העגל.

• מצוות הפרשה •

מעלת אמירת קריאת שמע על המטה

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה (כג ד). פ"ש רש"י: 'לא ישכב' בלילה על משתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו. כיצד, קורא את שמע על משתו ומפקיד רוחו ביד המקום, בא מחנה וגיס להזיקם, הקדוש ברוך הוא שומרם ונלחם מלחמתם ומפילם חללים.

מדרש תנחומא (ס"י יח): 'לא ישכב עד יאכל טרף', כשהוא אומר 'ה' אחד' נאכלין המחבלין מפניו, מלחשין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ובזרחין.

והוא נסמך בזכות קריאת שמע משומרי היום לשומרי הלילה, וכשבא לישן מפקיד רוחו ביד הקדוש ברוך הוא, ואומר 'בדרך אפקיד רוחי'.

וכשנוער ממליך להקב"ה, השומרין בלילה מוסרים אותו לשומרי היום, שנאמר (תהלים קל ו) 'נפשי לה' משמרים לבקר שמרים לבקר', לכן בלעם אומר אין אמה כזו.

שער הפנויות

רבי חיים וויטאל זצ"ל

תקון העיונות על ידי אמירת קריאת שמע על המטה

ובכל זה הנזכר תבין סוד גדול הנזכר בזהר פ"רשת בלק על פסוק 'לא ישכב עד יאכל טרף' כו' ובדרושי חז"ל, בענין אותם אלפים ורכבות של מזיקין שהאדם ממת בכל לילה על ידי הקריאת שמע של המטה. וצריך האדם לכוון בכל קריאת שמע שאומר על משתו לכוון בתקון עון זה, ולהמית כל אותם הגופות של מזיקין הנזכרים.

ישראל ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו (כד א)

זכרון יצחק

רבי יצחק הונגלרנטר זצ"ל

הצדיקים נדונים במדת הדין

עין בתרגום יונתן בן עזיאל שכתב וזה לשונו: ושוי למדברא אנפוי, למדבר עליהון עובדא דעגלא דעברו תמן (ו-ד) למדבר פניו להזכיר עליהם מעשה של עגל שעשו (ס), עכ"ל. ובקצת ספרים נכתב גם בתרגום אונקלוס בן, וכן נראה מפרוש רש"י.

נראה באור הענין על פי מה שכתבתי בחדושי בפרשת בראשית (אות י) בשם הגאון בעל משען המים, דאף דאמרין בש"ס דיומא (פ"ב) אדם עובר עברה פעם ראשונה כו' מוחלין לו כו', הינו מצד הרחמים מאתו יתברך, אבל מצד הדין אף בפעם ראשונה אין מוחלין לו, ע"ש.

וכתבתי

בחדושי בפרשת פי תשא (אות ח), דלפי מה שכתב השל"ה (תורה אור פרשת בראשית) דאף דנברא העולם גם במדת הרחמים, עם כל זה אחרי דמתחלה עלה במחשבתו יתברך לברא העולם במדת הדין, אם פן הצדיקים ויגבי עליה הם מדקדקים במדת הדין, פי אצלם נשאר בחינת המחשבה, ענין שם בשל"ה. אם פן צדיקים ויגבי עליה אין מקום למחל עונם אף בפעם ראשונה, דאחרי הנדונין במדת הדין, והרי מצד הדין אין מוחלין אף בפעם ראשונה.

עוד

אקדים מה דאמרין במדרש רבה בשלהי מגלת שיר השירים בפסוק 'ברח דודי ודמה לך לצבי וגו', וזה לשונו: בשעה שישאל עושין רצונו של מקום מביט אליהם בשתי עיניו, הך הוא דכתיב (תהלים לד טז) 'עיני ה' אל צדיקים', ובשעה שאין עשים רצון הקב"ה, הוא מביט להם בעיניו אחת, שנאמר (שם לג יח) 'הנה עין ה' אל יראיו', עכ"ל המדרש [וכו].

ומעתה

עולה על נכון מאמר הכתוב בפרשתנו הנ"ל, דמתחלה עלה על דעת בלעם שישאל אינם במדרגה העליונה, ואם פן הרי הם נדונין במדת הרחמים, על פן לא רצה לעורר עליהם חטא העגל, ומשום דאדם עובר עברה פעם ראשונה כו' מוחלין לו.

אולם

כאשר ראה בלעם כי טוב בעיני ה' לכרך את ישראל, והיגו כי הקדוש ברוך הוא מביט לישראל בשתי עיניו, ומזה נודע שישאל עושין רצונו

זה צדיק הוא או רשע. אמרו לפניו, 'צדיק'. אמר להם, 'איני דן את האדם, אלא בשעתו'.

עוד

מוכא במדרש (שם, ד), שאל משה את הקב"ה, 'מה זכות יש ביך שאוכל להוציאם?' אמר לו הקב"ה 'מה שאמרת באיזה זכות אוציאם ממצרים, הרי יודע שבזכות התורה שהן עתידים לקבל על ידך בהר הזה, הם יוצאים משם'.

נמצאנו

למדים, כי מדותיו של הקב"ה שאינו צופה אל העתיד כאשר האדם עתיד להרע, אלא דן כל אדם כפי מעשיו כעת. ברם, כאשר עתיד האדם לעשות דבר טוב, צופה ה' אל העתיד ומשלים לו שכר טוב כבר בטרם יעשה את הדבר הטוב.

ומעתה,

אפשר כי בלק סבר, כי יש לדון את האדם על מעשיו בעתיד, כסברת מלאכי השרת בשעה שקטרגו על ישמעאל, ולכן אמר לבלעם, 'ראה מה שעתידי לעשות בשטים'. וכונתו, 'שה' יסיע בידו לקלל את ישראל כבר מעכשו, מחמת חטא זה. אף בלעם השיבו, 'אני צופה מה שעתידי לעשות בצורים', דהינו שאין ה' צופה ודן את האדם מעכשו על העתיד אלא דוקא בעתיד לעשות דבר טוב, וא"כ אדרבה רואה אני שישאל עתידים למוט בצורים, וע"י זה מתכפרים עונותיהם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

הנה כרך לקחתי וכרך ולא אשיבנה (כג כ)

משיביל לדוד

רבי דוד חיים צבאח זצ"ל

חזרת כל הברכות של בלעם לקללה חוץ מברכה אחת

על מה שאמרו בסנהדרין (קה"ג), כל הברכות של בלעם חזרו לרעה, חוץ משל בתי פנסיות, כמה דאף אמר (דברים כג ו) 'וינהפך ה' את הקללה לברכה', אחת לברכה ולא אחרים, אלא כאשר בדעת בלעם לקלל.

וזה

נראה פונת בלעם באמרו הנה כרך לקחתי, רצה לומר אף על פי שאני מברך אותם, תדע שכל הברכות לקחתי אותם דחזרו לרעה, חוץ מאחת, וזה שאמר וכרך ולא אשיבנה לקללה כאשר היה בדעתי.

וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לכרך את

ומשלים רמ"ח אברים של נפש רוח ונשמה, ובקריאת שמע שעל מטתו הוא מתקן ומשמר גופו למטה בשעת שנה, שלא יוכלו לפגוע בו סטרא אחרא הקלפות, ולהיות נשמר ונעזר מהם, ונפשו ורוחו ונשמתו בעליהם למעלה עד שיגמור וכחם מגעת.

נעשית נשמתו מרכבה לתבות של הקריאת שמע

אחר כתבי זה מצאתי בקונטרס האר"י ז"ל, קריאת שמע שעל המטה שמע ישראל, והיה אם שמע, ויאמר. ויכון פי הוא עושה מרכבה את נשמתו אל אלו הרמ"ח תיבין שבקריאת שמע, ולהלביש נשמתו בהם לעלות אל אדוניה.

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זצ"ל

המלחמה הגדולה בכל לילה

'שמע' ישראל אתם קרבים היום למלחמה, זו קריאת שמע שעל המטה, שזאת הקריאת שמע שעל המטה היא עשית המלחמה ממש עם החיצונים, וכמו שאנו אומרים בסדר שלה 'הנה מטתו של שלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל, כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפתח בלילות' (ש"ש ג ט-ח), וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה), דהקורא קריאת שמע על מטתו כאלו אוחז חרב של שתי פיפות בידו, כמו שנאמר (תהלים קמט ו) 'רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם'.

משום דבשעת הסתלקות רוח האדם ממנו והוא דומיא דמיתה כל החיצונים נאספים עליו, וצריך כח גדול כדי להנצל מהם, ובפרט אם כבר נטמעו ניצוצות של הקדושה שלו ביניהם, שהרי יש להם יד וחזקה בו ויכולים עוד לשלט בו בפעם בפעם.

והתקון לזה הוא קריאת שמע פראוי ותשובה פראוי, וחרטה וודוי עמה, ועל ידי זה הניצוצות שנטמעו כבר ביניהם יעלו ולא יוכלו עוד לשלט בו, וזו היא המלחמה הגדולה שעושה האדם בכל לילה, וצריך האדם להיות זריז בזה פראוי לעשות בכל לילה תקון קריאת שמע פראוי בתשובה וחרטה וודוי. (פר' עקב)

עד יאכל טרף של אלה קכ"ה מזיקין שהורג בקריאת שמע שלו.

העלאת ניצוצי הקדושה על ידי התשובה בעת אמירת קריאת שמע

ונוכל לפרש יותר פי 'טרף' הוא ר' פ' ח' עם הכולל, בנודע מפונת הצדקה של פרוטה, ע"ש. והינו שמלקט נצוצין קדושין מרפ"ח ניצוצי קדושה שנפלו בקלפה, על ידי תשובתו בעת קריאת שמע על מטתו, פי הכל הולך אחר השכיבה אם הוא פראוי.

סדר היום

רבי משה ב"ר יהודה אבן מנחם זצ"ל

קבלת על מלכות שמים קדם השנה

ויברך ברכת המפיל חבלי שנה על עיני [וכו']. ואחריה יקרא קריאת שמע עד פרשת ויהיה אם שמע, ואף על פי שקריאתה להגן היא, גם כן מצוה לקבל עליו על מלכות שמים סמוך למטתו, והטעם משום דשנה אחד מששים במיתה, וקדם שיפטר מן העולם ראוי לו לקבל על מלכות שמים עליו ואהבתו ויראתו.

ועל ענין זה נוהגים לומר ודוי שכיב מרע, ויפה הם עושים, כי אין האדם יודע את עתו, וכמה אנשים ראינו ששכבו על מטתם ולא קמו ממנה, ומה תהיה מן הנשמה ההולכת כף פתאום לפני אדוניה ולא הביאה דבר מה בידה, ועל כן ראוי להתודות ודוי כללי ופרטי מפל מה שעבר אותו היום.

מהרש"א

רבי שמואל אליעזר איידלט זצ"ל

שמירה מהרהורי עברה

דבלילה על משכבו יבוא לאדם הרהורי עברה ביותר, ובקריאת שמע מבטל אותן הרהורי עברה להגן עליו מחטא וממזיקין, כדאמרנו בשמעתין. (ברכות ה)

סדור שער השמים

רבי ישעיה הורוויץ זצ"ל - השל"ה

מתקן ומשמר גופו מפני הסטרא אחרא והקלפות

ומצאתי בראש וראשון, הקריאת שמע של שחרית הוא משלים רמ"ח אברים של הגוף הנגוף, ושל ערבית מתקן

ויש אדם שגדול כח פונתו, עד שיוכל להמית בכל לילה אלה וקכ"ה, כנזכר בפרשת בלק, ויש אדם שלא יוכל להמית אלא דבר יום ביומו, וכמספר הזמנים שחטא כף צריך ימים אחרים כנגדם [וכו']. ונמצא פי עקר התקון הוא שישכח להמית על ידי הקריאת שמע של מטתו אותם הגופים של המזיקים.

תורי זהב

רבי בנימין ב"ר אהרן מזאלוויץ זצ"ל

כל עבודת היום כפי עבודת הלילה קדם השנה

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף. ונראה לפרש, דנודע שאם האדם קדם השנה ממארי דחושבנא, ומתודה על עונותיו, וחוזר בתשובה ומתקטר עליהם, אז מפקיד רוחו ומעלה מ"ן למלכות, ונתחדש בהקיצו משנתו ונעשה ככריה חדשה בתוספת קדושה וטהרה, בנודע מפונת מלביש צרמים ונותן לעצף כח' ע"ש.

ונמצא שפועל ב' פעולות טובות. א. שבקריאת שמע על מטתו בכונה הורג אלה קכ"ה מזיקין, ועל ידי תשובתו מעלה נצוצין קדושין שנפלו על ידו בקלפה, מעלה אותם מן הקלפות, והורג הגופים של המשחיתים על ידי חרב פיפות ושאר קריאת שמע, בנודע.

ופעלה ב', בקומו ממטתו לאחר שהפקיד רוחו בפקדון, מוסיף קדושה וטהרה וקם בזריזות, וחוטף מצות ומתפלל בכונה, וכן המשא ומתן ומלאכה ואכילה שלו הכל עושה בדחילא ורחימא, וכל זה גרם לו שקדם השנה היה נוהג פראוי ונכון לאיש ירא וחרד אל ה' וכנ"ל.

מה שאין כן אם לא קרא קריאת שמע בתקונו, ואז לא הפקיד רוחו, כי לא שב בתשובה על עונות של יום, שלפעמים נתחלף נשמתו בגוי ועבד, בנודע מפונת שלא עשני גוי ועבד, שלא די לו שאינו חוטף את המצות בקומו ממטתו, אף זו אם עשה ביום אתמול עברות קטנות יעשה למחרתו עברות גדולות, פי יש לו נשמה של גוי ועבד.

ונמצא שכל הנהגות היום הולך אחר הנהגות הלילה של השנה, וזה אמרו הן עם כלביא יקום לחטף את המצות כפרוש רש"י, וכל זה גרם לו כי לא ישכב

בן איש חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל
המשכת אורות לצורך היחוד הנעשה
למעלה

אף על פי דמן התורה חיוב קריאת שמע הוא שמים, אחת בשחירת ואחת בערבית, תקנו חז"ל ארבעה פעמים קריאת שמע, וכלם הם לצורך היחוד והזיווג הנעשה למעלה בבחינת ו"ה שבשם.

ואלו הארבעה קריאת שמע אינם שוים במעלתם, וזה סדרן במעלתם ממטה למעלה, והוא דהגורעה מכלם היא קריאת

שמע שעל המטה, ולמעלה ממנה קריאת שמע דערבית, ולמעלה מזו קריאת שמע דקרבנות, ולמעלה מזו קריאת שמע דיוצר, וזו היא המעלה שבכלם.

ואל יחשב האדם דקריאת שמע דעל המטה בעבור שמירה מן המזיקין הוא, אלא זו היא תקנת חז"ל כדי להמשיך בה אורות לצורך היחוד והזיווג הנעשה למעלה בחצות השני של הלילה, שהוא מתמיד ונמשך עד אור הבקר, דהמשכת אורות אלו על ידי קריאת שמע זו יתקיימו עד אור הבקר. (פר' וארא)

בן יהוידע

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל
הושג בלא אמירת קריאת שמע שוכנים
על משתו כחות חיצונים

ואל תשבו על משת ארמית, איכא דאמרי לא תגנו בלא קריאת שמע (ברכות ט). כי על ידי קריאת שמע מגרש כחות החיצונים והמזיקין כמו שכתוב וחרב פיפיות בידו, ולכן אם יגנו בלא קריאת שמע תשובה משתו מטה ארמית ששוכנים עליה כחות החיצונים.

מעשי צדיקים

וינא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל
לאמרי (בב ט)

בצעירותו שאל הרה"ק רבי אברהם שמוחה מבארנוב זיע"א את דודו הרה"ק רבי משה מרוזנודוב זיע"א, האם יש בידו להסביר מה גרמז בכך שבכל אחת מהפרשיות 'קרח', 'לקח', 'בלק', נכתבה האות ק', אכל בראשונה הק' בתחלה, בשניה באמצע, ובשלישית לבסוף.

השיבו רבי משה, "האות ק' מרמזת על הקדשה כמאמר רבותינו ז"ל (שבת טה.) קרח התחיל את מחלקתו באמרו 'כי כל העדה כלם קדשים', לכן האות ק' עומדת בראשית הפרשה.

לעמת זאת פרשת חקת מתחילה בענין פרה אדמה המטהרת טמאים ומטמאת טהורים, לכן האות ק' המרמזת על הקדשה עומדת באמצע, בפרשת בלק מדבר על מואב שלבסוף יצאו מאמה זו רות המואביה אמה של מלכות ודוד המלך, לכן האות ק', היא הקדשה, נמצאת בסופה. (החכמה מא"ו)

כי ידעתי את אשר תברך מבנה ואשר תאר יואר
(בב י)

רגיל היה הרה"ק הבבא סאלי זיע"א בברכות, ורחוק מהפעס ומהקללה. למרות תקיפותו, תמיד חשו שלא נמהל בה שמץ של פעס, רק ברכות היו בפיו, רק טובת ישראל בקש.

לעת זקנה ספר כי בילדותו היה עשיר אהד שנסע מתאפיללת לאלג'יר והוא בקש ממנו שיביא לו מתנה, אף בשוב העשיר לתאפיללת, התברר כי שכח

למלא את מבקשו של הילד הרך.

החל להוכיחו, אלא שאז נזעק אביו הקדוש הרה"ק רבי מסעוד אביחצירא זיע"א להשתיקו ואמר לו, "השמר לך מלהעניש יהודי ואל תוציא דבר קשה מפיו, כי את אשר תברך יברך ואשר תאר יואר." (תולדות הבבא סאלי)

ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הנה ההספן הספנתי לעשות לך בה (בב ט)

במהלך אספת בעלי בתים עשירים בעניני הצלה דחופה ששערכה בעיר פונביז', בה השתתף גאב"ד פוניבז' רבי משה יצחק סגל זצ"ל, התגלה ופוח עז שהסעיר את הנוכחים, הדברים יצאו מכלל שליטה, והנאספים החלו להתעמת זה עם זה.

הגבירים החלו מתגאים ביחוסם והאחד צרח כלפי חברו, "מי אני ומי אתה, אני מ'חוס וגביר גדול ממך", ואלו רעהו זעק לעמתו, "וכי מי היה אבי, סנדלר פשוט, לעמת אבי שהיה רב נכבד", והאחרים אף הם לא נשארו בשקט.

נסה הרב להשתיקם בדברים רכים, אף לשוא, עמד ונקש בחזקה על השלחן, והכריז, "שקט, אני רוצה לומר דבר תורה", אחר זמן מה מאימת כבוד הרב, נשתתקו כלם.

פתח ואמר, "באו הסוסים והחמורים בטענה לפני הקב"ה, למה נגרע מכל הבריות שבראת בעולמך, חיות הטרף אין להם אדון, זוכים בלילה להפגס לרפת

ולול חם וישינם במנוחה, ואלו אנו החמורים והסוסים, אין לנו לא יום ולא לילה.

ברגע שעולה בדעת האדון שלנו לנסע באמצע הלילה, מצליף בנו מכות נמרצות, מעירנו, ואנו ח'בים מיד לרוץ. גרוע מכל הצרות, שלא נתת לנו לשון לדבר לפני האדון, הרבה פעמים סובלים אנו מכאבי גב ואין בעלינו יודע מזה, הוא מצליף דוקא במקום הכואב.

שמע הקב"ה טענתם הצודקת ועשה נסיון אהד, נתן רשות לחמור לדבר, הוא חמורו של בלעם בן בעור, ומה יצא מדבורו, לא דבר דברים של טעם, לא בקש מאדונו להיות זהיר מעתה בעת קשירת הרסן ולחוס על בריאותו ומנוחתו, אלא ספר על יחוסו, 'הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי', מאז נטל ממנו הדבור.

סיים רבי משה יצחק ואמר, "אם כבר נתנה לכם רשות הדבור, דברו לענין, אל תשחיתו דבורכם בספורי יחוס ובהתפבדות בקלון חברכם." (לעניים יתן חן)

הו עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב (בב ט)
במסעותיו בחוץ לארץ לטובת הישיבה, נהג רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד להקהיל קהלות ג'רים ולדרש על עניני יהדות שצריכין חזק, היה מעורר הלבבות, ואינו מזכיר את המטרה שלשמה בא, כסף בעד הישיבה, כי אם בעקיפין. כשבקר באנגליה בשנת תרצ"ט, הלך באחת השבתות לבית מדרש

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו (כג נא)

קדם פטירת הרה"ק רבי שלמה מסארלין זיע"א, צוה על תלמידיו שישתופפו אחרי הסתלקותו בצלו של הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זיע"א. אחר זמן מה קם תלמידו של רבי שלמה הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זיע"א המכנה השו"ך מסטרעליסק, ועשה דרכו רגלית לנעשכיז.

כשנכנס לחדר בו קבל רבי מרדכי את מבקשי עצתו, נכח במקום גביר שבא להתייעץ עם הרבי בעניני מסחרו ולקבל ברכתו, והצדיק קבלו בסבר פנים יפות, כדרכו בקדש לקבל כר כל אדם, כי עבודתו גדולה היתה באהבת ישראל.

הביט רבי אורי בפני הגביר, והפיר בו כי לפני זמן לא רב עבר עברה חמורה רח"ל, הצטער רבי אורי מאד, והשתומם במחשבתו על הצדיק שפר מקרב את אותו פושע, הרגיש רבי מרדכי במחשבותיו, נגש אליו ואמר לו, "לך מכאן, מה אתה רוצה פה בחדרי".

יצא רבי אורי נזוף בפחי נפש, עיף ויגע מעמל הדרך, ונכנס לבית המדרש. משיצא אותו גביר מבית הצדיק, הלך הרבי לחפש את האורח היקר ומצאו בבית מדרשו, אמר לו רבי מרדכי, "אף אני ידעתי את אשר ידעת".

אבל, התדע למה זה שלח אותך רבך הקדוש לכאן, למען תדע, כי האיש

אשר אין אהבת ישראל תקועה בלבו כל כך, עד שאפלו רואה הוא באחד שעבר עברה גדולה, יהיה אוהב אותו אהבה רבה, עדן לא הגיע לחצי העבודה בעבודת השם יתברך, שכן אם תקרב אותו יעשה בלי ספק תשובה שלמה, כל עוד אינו רשע שאתה מכיר בו שעובר להכעיס".

החריש רבי אורי והבין גדלת הצדיק ומדרגתו, וישב אצלו ימים רבים.

בכר פרושו צדיקים את הפסוק שלפנינו, "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל", אדם שלא רואה כל עול וחסרון בעם ישראל, אינו מביט על עוונם וחובתם, אלא מלמד עליהם רק זכות ורואה רק את מעלתם, יזכה שיהיה ה' אלקיו יהיה עמו, השכינה תהא מתחזקת עמו, ותרועת מלך בו", הקב"ה נעשה לו כ"רע", מלשון רע וחבר, אם הוא

כשנשאל האם אינו חושש להפסד השיב בתמימות, "כסף בעד הישיבה נגזר במרום כמה ומהיכן, לעולם אין לקשר את ענין הכסף בשאר ענינים שנתחייבנו בהם", והוסיף עוד, שהוא יצא ללונדון לקיים את רצון השי"ת ולקיים את חובתו, חובת השתדלות.

כיון שהיה מטל עליו חובה לדבר על אשר צריך תקון, בודאי לא יפסיד מכר ולא עלינו להכנס בהדי כבשי דרחמנא מהיכן זמין ממון לקיים הישיבה, מבטחים אנו שהוא יתברך יעשה למען התורה שלא תשתכח מישראל. (אור אלחנן, טעם ודעת)

לא איש א-ל ויכזב וכן אדם ויתנחם שהוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה (כג יט)

בהיותו אצל הרה"ק מהוסיאטין זיע"א, הפלגתי בפניו על קדשתו של החתם סופר זיע"א ועל קדשת רבו רבי נתן אדלר זיע"א. בתוך הדברים הוספתי שמתוך ההספד שהספידו, נוכל לראות עד כמה גדולה היתה אצל החתם סופר ההערצה לרבו.

בהספד הזכיר את הכתוב (איוב כג יג) 'והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו ונתתה ויעש', דידועים דברי חז"ל (שבת סג.) הקב"ה גוזר גזרה והצדיק מבטלה, אם כך כל עוד יש צדיק בעולם, אף אם חלילה יגזרו עלינו גזרות, יש לקוות שהצדיק יבטלן.

אבל 'והוא באחד' כאשר הקדוש ברוך הוא באחד, אם על ידי מות צדיק הדור נשאר השי"ת יחיד, מי ישיבנו, מי יבטל פעת גזרת הבורא מעל עמו ישראל.

שתק הרבי כמה רגעים, אחר פתח ואמר, "לדבריו יוצא שאם אין צדיק, אז חלילה אין תקנה לבטול גזרותיו יתברך, זקני הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א חשב אחרת.

הוא פרש את הפסוק בפרשת בלק, 'לא איש א-ל ויכזב', אם אין אדם שביא לכר שהקב"ה יבטל דבריו, 'וכן אדם ויתנחם', אם אין גדול הדור שישפיע שה' יתברך יתנחם ממחשבתו לעשות רעה לעמו, אז, 'הוא', השי"ת בכבודו ובעצמו, 'אמר', אף שאמר, 'ולא יעשה', אינו עושה, 'דבר', אף שדבר, 'ולא יקימנה', אלא יבטל את גזרותיו. (לקוטי בתר ליקוטי)

בלונדון שרב באי שערינו נוטים לציונות מאנשי המזרח, ובקש לערף בו מגבית לטובת מפעל הלחם המיעד להזנת בני הישיבה.

כשנתכבד לדרש, תהה מעט על קנקנו של צבור המתפללים ואז דבר בתקף ובעז כנגד הציונות, כשהוא פותח ודורש על הפסוק 'הו עם לכדד ישכן ובגוים לא יתחשב', ומבאר מהו החלוק בין 'עם' ל'גוי'.

גוי' הוא עם היושב בארצו, הם מגדרים כאמה בפני עצמה מחמת עצם הדבר שהם יושבים יחדיו במדינה אחת, כדרך כל האמות שנעשו לעם על ידי שיושבים במדינה אחת. ואלו 'עם' הכונה לקבוצת אנשים שמיוחדים בלשונם ונימוסיהם או במלבושם, אף על פי שאין להם ארץ משלהם, הנהגתם השונה מכלם מאחדת אותם להיות 'עם אחד'.

הרים רבי אלחנן קולו ואמר, 'הו עם לכדד ישכן', אפלו אם יהיו ישראל כדד בלא ארץ לשכן עליה, הם עדן ישארו עם, 'ובגוים לא יתחשב', אינם כשאר גוים שצריכים מדינה או נימוס מסים כדי לבסס את לאמתם.

אנו מגדרים כעם מחמת שיש לנו תורה ומצוות והיא מבדילה אותנו מכל העמים, איננו צריכים מדינה ככל הגוים, כל תשוקתנו לארץ ישראל איננה כדי לעשות ממנה "לאום" או "ציונות", אלא אף ורק כדי לקיים את המצוות התלויות בארץ ולעבד בה את הקב"ה.

אחר הוסיף וזעק מנהמת לבו, 'הציונים אומרים שהם כביכול מקרבים את הגאולה, שום טובה לא יצא לנו מדרך הרעה, אין להעלות על הדעת שארץ ישראל עשתה אותנו אמה'.

הדברים יצאו מפי רבי אלחנן, ופני המתפללים חפו, מהומה פרצה במקום, רב הנוכחים עזבו את ההיכל במורת רוח והלכו להתפלל מוסף בפרוודור בחוץ, והוא נשאר רק עם צבור קטן, אף לא נרתע ממחאתם והמשיך בדבריו עד גמירא, כי הרגיש שזהו רצון ה'.

אחר אמר למקרביו שהגם שהגיע ללונדון כדי להתרים אנשים שיתמכו בישיבתו ועל ידי דבריו הפסיד הרבה תומכים, אינו מתחשב בכך, משום שמלבד שהוא ראש ישיבה, הוא גם עבד ה', כיון שיידע שיש צורך להעמידם על האמת, דבר מה שהיה צריך לדבר כמתבקש מעבד ה'.

מלמד זכות על ישראל, הקב"ה אהבו כי הוא מלמד זכות על בניו. (מעשה הצדיקים)

שנועד להערך ביום העלאת החק להצבעה בפנסת בקריאה ראשונה, חלשת גופו מנעה את החזון איש להשתתף בה, אך השתתף עם הצבור בתפלה בביתו בשעת ההפגנה.

וירך מינקב והאביד שריד מעיר (כד יט)

מה טבו אהליך יעקב משכנתיהך ישראל (כד ה)

לשני צורבים שעלו אליו בשאלה אולי יש לחוס על הבטול תורה ולא לנסע ירושלימה להפגין השיב, "ענין קנאת ה' לא נתן לשאלות, אלמלא שאל פנחס לא היה מקבל תשובה חיובית. גם פנחס היה למדן ושקדן, וכאשר קנא, סגר את הגמרא". (פאר הדור)

בחדש אלו תש"ג הגיע רבי פנץ אריאל זצ"ל למושב מגדיאל היא הוד השרון, לשמש בה כרב המקום בשליחות החזון איש זצ"ל, כבר לקראת השבת הראשונה לכהנתו, התעוררה בעיה קשה.

באותה שבת אמור היה להיות בר מצוה לנער שרגיל היה לרפב על אופניו בשבת, הדילמה היתה האם יוכל לקבל עליה לתורה, אם יתן לו עליה, יפסיד הרב את הסנאים שהיו בעיר, ואם לא יתן, יפסיד את המורכנים מתושבי העיר.

הלך רבי פנץ לשאל את פי החזון איש זצ"ל מה לעשות, והוא השיב, "מפסיד אינו משבעת הקרואים, תוכל לתת לו עלית מפסיד". אחר הוסיף ושאל, "אם תלך ברחוב בשבת והנער יסע על אפניו, האם יתבייש לנסע כשיראה אותך".

משהשיב רבי פנץ כי בפניו הוא לא יסע אמר החזון איש, "אם כך אין זה מחלל שבת בפריסה". שאל הרב אריאל, אבל מה אעשה עם הסנאים שילכו נגדי, אמר לו החזון איש, "אתה אשם שאתה קורא להם קנאים, אם הרב פוסק כדת וכהלכה שמגיע לנער עליה לתורה, מי שאינו שומע בקולו אינו קנאי, והולך הוא נגד התורה".

לאחר מכן שאל החזון איש, "מה אתה חושב שהקב"ה רוצה יותר, שבראש השנה הקרוב בית הפנסת יהיה מלא עם כל תושבי מגדיאל, או רק עם הסנאים", הרב אריאל שתק והחזון איש המשיך, "אני אומר לך שהקב"ה רוצה שיהיה מלא בית הפנסת, כי אם ישאר אחד מאלו וימשיך הלאה, זה כלו רוח, עוד יהודי בבית הפנסת". (מעשה איש ח"ב)

עדין רצון העליון, ואינו תלוי בהסתלקות הרבי כלל, כשיהיה עת רצון לביאתו, בודאי בא יבא". (בית רבי)

קבוצת חסידים מפולין הקונגרסאית שנסעה לצאנז אל הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א, נקלעה בדרכה לידי קבוצת חילים רוסיים שונאי ישראל שהתנפלו עליהם, ונזוזו ברשות את זקנם ופאותיהם.

לצאנז הם הגיעו בפנים חבושות מרב בושה, והדברי חיים נרעש למראיהם, באותו מעמד נכח הרה"ק רבי יוסף ברוך מנייטשטאט זיע"א, הגוטער איד, והחסידים פנו אליו בהפצרות, מדוע הוא שותק ואינו פועל משהו לישועתן של ישראל, אף הוא רמז להם שאין הדבר תלוי בו אלא ברבי הדברי חיים.

כחצי שעה ישב הדברי חיים על כסאו שקוע ברעיונותיו בדבקות ללא ניע, אחר התעורר ואמר, "לפי שעה אין בידינו לעשות כלום נגד הצאר ניקולאי, ברם לפני ביאת המשוח יקום אדם פשוט שאיש לא שמע עליו מקדם, ויבטל את מלכות רוסיה". (רבינו הקדוש מצאנז)

וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ניקם מתוך העדה וניסח רמח בידו (כה ז)

משהתקרב המועד בו התכוננו להגיש את הצעת חק חייב נשים בשרות לאמי לאשור הכנסת, למחרת יום החרבן תשעה באב תש"ג, נערכה עצרת תפלה המונית בבית הפנסת הגדול בתל אביב וימים לפני צום תשעה באב.

החזון איש זצ"ל שעמד בחזית המערכה, שגר שנים מתלמידיו להתדפק על דלתו של עסקן בפתח תקוה, לזרוז שיארגן את עולי תימן היושבים בראש העין להופיע בהמוניהם בעצרת התפלה, כשהוא מוסיף שייבאו עם השופרות הגדולים שהביאו מתימן, ולא עוד אלא שידיאג להסעתם ויורה לנהגים שיעברו דרך ביתו שבבני ברק, כי הוא חפץ ללוותם ולברכם.

אחר כך הגיע תור המפגן הגדול בירושלים,

בימי רבי משה הערש פוקס זצ"ל אבד"ק גראסווארדיין, בקשו אנשים מועטים שהתפללו בגסח ספרד רשיון מהקהלה לבנות להם בית מדרש מיוחד, אך מנהיגי הקהלה לעמתם התנגדו לדבר.

משונדרט רבי משה הערש לדבר, עמד לימים וצדד בעמדתם, על הטענה שאין צורך בדבר כי קימים כבר בתי מדרשים רבים בעיר, השיב כי אם התוסף עוד בית קפה, צריכים להוסיף בית מדרש כנגדו, זה לעמת זה.

תמידין כסדרם הזהיר את כל החברות על שלום ואחדות ואמר בטוב טעם ודעת כי על הפסוק (ישיעיה א נא) 'מלאתי משפט צדק יליו בה' איתא במדרש (איה ב ז), שכמנן 'מלאתי' בתי מדרשות עמדו בירושלים ונחרבו עם חרב העיר, ואכן מיד בסוף הפסוק יבן מדוע חרבו, 'צדק יליו בה', כל בית מדרש חשב ואמר שרק בו יליו הצדק. (הקדמת סו"ת יד רמה)

ארצנו ולא עתה אשוננו ולא קרוב דרך מוכב מינקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב ומקטר כל בני שת (כד יז)

אחר הסתלקות הרה"ק בעל התניא זיע"א, שוחחו החסידים ביניהם כי עתה לאחר הסתלקות הרבי, מי יודע בעולם מתי יבוא משיח. הדברים הגיעו לאזני נכדו של הרבי וילמים ממלא מקומו הרה"ק הצימח צדק זיע"א, שישב בחדר סמוך, הוא יצא את חדרו ואמר, "בלעם הרשע אמר, 'ארצנו ולא עתה אשוננו ולא קרוב', אבל בני ישראל צריכים לקוות ולצפות בכל יום שייבא".

אחר הוסיף, "שמעתי מזקני הרבי שביכלתו של הרה"ק רבי זב בער ממעוררטיט זיע"א היה להמשיך יראה עלאה אפלו בתניוק בן יומו, ואלו רבו הרה"ק הבעל שם טוב זיע"א, מסגל היה להמשיך יראה עלאה גם בדומם, אם כך מדוע לא עשו כן ואז היה משיח בא, אלא שלא היה

פרשת בלק

נגדי שבת

היה זה בעיצומם של ימי מלחמת העולם השנייה, באחד מחדשי החורף של שנת תש"ד, כשהרה"ק רבי שלמה מבאבוב זיע"א שהה יחד עם בנו, לימים ממלא מקומו, הרה"ק רבי נפתלי צבי מבאבוב זיע"א, בעיר בודפסט, לשם נמלטו מחמת הצר הצורר את בני ישראל. עקב המלחמה שהשתוללה הייתה העיר כולה, על שני חלקיה, נייפעסט ובודאפסט, מוטלת בעוצר כבד, אין יוצא ואין בא. החיילים שפטרלו ברחובות אכפו את העוצר הכבד, וכל מי שהעז להסתובב ברחובה של עיר שם נפשו בכפו והסתכן בעונש כבד.

הגיע ליל שבת והרה"ק רבי שלמה מבאבוב ערך את השולחן הטהור אשר לפני ה', כדרך אבותיו הקדושים. אנשים מתי מעט השתתפו במעמד קדוש ונשגב זה שהתארך ונמשך עד לשעות הקטנות של הלילה. והנה לפתע נכנס בהפתעה גמורה אל הדירה בה נערך השולחן, יהודי ישיש, קרוב לבן שמונים שנה, כשהוא בקושי רב מהלך על רגליו.

הנוכחים המשתוממים הביטו בתדהמה בנכנס ועד מהרה זיהו אותו: היה זה החסיד הישיש רבי בנימין ברגר מבעלעד, מחבר הספר 'אמירה לבת יעקב'. כאן כבר גדלה הפתעתם שהרי רבי בנימין התגורר בשנותיו האחרונות בנייפעסט ואילו הרבי מבאבוב התגורר בבודפסט, ולאדם זקן כמותו היה זה מרחק הליכה של שעותיים לפחות, והנה הוא מגיע בחירוף נפש והולך דרך ארוכה שכזאת

למרות העוצר?! אלא שרבי בנימין, שראה את השתוממותם, נענה ואמר: הבן של הרבי הקדוש שלי, הקדושת ציון זיע"א, ונכדו, נמצאים כאן, ואני לא אבוא?

באותה שעה נזכרו החסידים בפעם הראשונה שהגיע רבי בנימין ברגר לחצרות הקודש של באבוב, כשגם אז היה הדבר כרוך במסירות נפש עצומה מצידו.

אביו של רבי בנימין, הלוא הוא רבי זלמן ברגר, לא נמנה על מקהלות החסידים. רחוק היה מהם ומהוייתם כרחוק מזרח ממערב. בר אוריין היה ונדיב לב, אולם את תורת החסידות לא הכיר ולא ידע. משהגיע תור בנו הבחור המופלג בנימין להכנס לשיבה, בחר לו אביו את ישיבתו של הגאון הקדוש רבי משה גרינוולד זיע"א, מגדולי רבני הונגריה ומרביצי התורה שבה, ומחבר הספר הנודע 'ערוגת הבושם', אשר בשם זה הוא נקרא בתפוצות ישראל.

קשר מיוחד היה בין הערוגת הבושם לבין הרה"ק רבי שלמה הראשון מבאבוב. הרה"ק מבאבוב התבטא ואמר שאינו יודע את פשר האהבה העצומה שיש ביניהם, ואין זאת אלא בשל דברי הרה"ק הנועם אלימלך זיע"א (פרשת בא): "דאיתא בספרים, למה פעמים בני אדם יש קרבות גדול ביניהם ומחבבים זה את זה עד למאד, ולפעמים כרוכים רבים אחר איש אחד, ויש בני אדם אף שהם לומדים מרחיקים עצמם זה מזה. הטעם הוא, מחמת שבודאי בגן עדן היו יושבים זה אצל זה והיו שכנים ומקורבים לכן גם בעולם הזה הם מקורבים ומחבבים זה לזה".

בתקופה בה למד הבחור בנימין ברגר בישיבתו של הערוגת הבושם, היה הרה"ק מבאבוב שוהה לצרכי רפואה בערי המרחצאות הנמצאים בהרי הטטרה, על הגבול עם ארץ סלובקיה. הערוגת הבושם, ברצותו כי תלמידי ישיבתו יספגו חסידות וקדושה, היה נוהג להגיע עם כל תלמידי הישיבה לשבות את שבתם במקום בו שהה הרה"ק מבאבוב, כשלאחר השבת היו כולם חוזרים אל הישיבה.

איש לא פילל ולא מילל את התפנית הענקית שתתפוס את בנימין ברגר הצעיר לאחר אותה שבת בה שהה במחיצת הרה"ק מבאבוב. האווירה החסידית המובהקת שבתה את נפשו המשתוקקת וההומיה, ועבודת הקודש של הרבי בתפילתו ובתורתו ריגשה אותו עד למאוד. עד שנמנה וגמר לעזוב את ישיבת בעל ערוגת הבושם ולעבור ללמוד בישיבת הרה"ק מבאבוב שהייתה בעיר ווישניצא.

במעט פרוטות הכסף שהיו בידו רכש הבחור בנימין כרטיס נסיעה לווישניצא. הוא לא סיפר על כך להוריו, שכן ידע היטב שדרך החסידות זרה להם וכי הם לא יתנו את ברכתם והסכמתם למהלך זה בה הוא נוטש את ישיבת רבו. בגפו יצא בדרכו לארץ גליציה, וכחלוף מספר ימים הגיע אל בית מדרשו של הרה"ק מבאבוב.

הנער הצעיר נכנס אל תוך בית המדרש, הוציא גמרא גדולה מארון הספרים ושקע בלימוד בהתמדה רבה. בימים הראשונים עוד היו בידו מספר פרוטות כדי לקנות לעצמו פרוטות לחם להשיב את נפשו. אולם משאזל

סעודה שלישית, הרגיש רבי בנימין לפתע כי אצבעותיו משתחררות והנה הוא יכול לפתחם כאחד האדם.

כשהגיע רבי בנימין לפרקו השיאו אביו אשה שמשפחתה לא הכירה את ענייני החסידות, כך שבימי אפריונו לא חבש רבי בנימין כתר ישועה לראשו ולא לבש "שטריימל" כדרך חסידים ואנשי מעשה. את מקום מגוריו קבע רבי בנימין בעיר בעלעד, שאף במקום זה לא היה מקובל כלל ועיקר ללבוש שטריימל בשבתות וימים טובים, ואפילו החרדים לדבר ה' לבשו כובע רגיל ולא את המלבוש השבתי הנהוג אצל החסידים.

אמנם הרה"ק מבאבוב חפץ מאוד שרבי בנימין ילבש שטריימל, אך מחמת שידע כי נוות ביתו עשויה להתנגד לכך ביותר, השיאו עצה ואמר לו שכדאי היה לו ללבוש שטריימל במשך כל השבת, בתפילות ובסעודות, ואף בשעת לימוד התורה, אך היות ואין הדבר נהוג ומקובל במקום מגוריו, ובוודאי משפחת חותנו ובני ביתו לא יסכימו לזה, הרי שעצתו אמונה שבתחילה ילבש את השטריימל רק בשעת הקידוש של ליל שבת, ולא יותר, ולאחר זמן ילבש את השטריימל גם בשעת הקידוש של סעודת צפרא דשבתא, וכך יהא מוסיף מדיליה עוד זמנים בהם יחבש את השטריימל ויעלה בקודש מעט מעט, עד שפרוטה לפרוטה תצטרף לחשבון גדול ויוכל לחבש את השטריימל במשך כל השבת.

רבי בנימין שהכיר ברבו כי רצונו שילבש את השטריימל כל השבת, אלא שמחוסר ברירה הוא מציעו ללבוש רק לעתים מזומנים ולזמן קצר, הגה ברוחו רעיון נועז, שבסופו של דבר עלה יפה, אלא שבתחילה גרם הדבר לשברון לב ולצער גדול מאוד אצל משפחת חותנו.

יסוד עולם, וכל ארץ גאליציען תאיר מכבודו, והוא מרביץ תורה בקדושה ובטהרה לתלמידיו בשקידה והשגחה נפלאה, ולא עוד אלא שסיפוק צרכיהם מוטל עליו... ונפש יקרה של הנעלה מו"ה זלמן בערגער נ"י תוכל להיות שקט ושאנן שבנו הנ"ל נ"י פרוח יפרח ליפה פרי תואר בישיבת הגאון הצדיק הנ"ל."

כיון שקיבל רבי זלמן את מכתבו של הערוגת הבושם נחה דעתו עליו ושלח להודיע לבנו כי הוא מסכים שימשיך ללמוד בישיבת הרה"ק מבאבוב, כשהוא מצרף עבורו גם ממון למחייתו ולהוצאותיו השונות.

שוקד היה רבי בנימין על התורה ועל העבודה בצילא דמהימנותא, והרה"ק מבאבוב השפיע עליו שפע טובה וברכה, כשהוא פורש עליו את כנפיו לשומרו ולהצילו מכל רע. היה רבי בנימין עצמו מספר כי בשעה שהגיע אליו צו גיוס לצבא ונדרש לעמוד לפני הבוחנים בצבא שיבדקוהו האם הוא כשיר ומתאים לעבודת הצבא, הוא נכנס לבקש ברכה מרבו הקדוש. רבי בנימין הושיט את ידו לקבל ברכה, אמנם הרה"ק מבאבוב תפס רק שתי אצבעות מתוך ידו ואמר לו ברגש קודש: השי"ת יעזור שלא תלך למלחמה.

כיון שהרפה הרה"ק מבאבוב את שתי אצבעותיו של רבי בנימין חש רבי בנימין כי הנה אצבעותיו התכופפו מבלי שיהיה בידו יכולת לשחררם וליישרם. למחרת, בבואו לפני שלטונות הצבא, הראה להם את אצבעותיו הכפופות שאינן יכולות להחזיק כלי נשק, ואנשי הצבא נתנו לו תיכף ומיד פטור מוחלט מעבודת הצבא.

במשך כל שנות המלחמה נותרו אצבעותיו של רבי בנימין כשהם כפופות ביותר, עד שבאחת השבתות, בשעת

הכסף, החל הנער לסבול מרעב עז ומציק. באי בית המדרש שראו במצוקת הנער, פתחו עימו בשיחה לברר את מוצאו ואת הנעשה עימו, והצליחו להציל מפיו כי הוא בנו של רבי זלמן ברגר שאת שמו הכירו וידעו גם בווישניצא.

אחד החסידים נכנס אל הרה"ק מבאבוב וסיפר לו גופא דעובדא: הנה כאן בבית המדרש יושב בחור אחד שנפשו חשקה בתורה, אלא שאין בידו כדי מחייתו והוא סובל מרעב ממש. פתחנו עמו בדברים ונודע לנו כי הוא בנו של נדיב הלב, רבי זלמן ברגר, הנודע בצדקת פזרונו לעניים, ואילו בנו יושב כאן בסבל ובדחק נורא.

תיכף ומיד הזמין הרה"ק מבאבוב את הבחור שיבוא לפניו, ולאחר שדאג כי יינתן לו דברי מאכל להחיותו, הודיעו כי הוא אינו מסכים לכך שיישב בישיבה כל עוד אין בידו רשות מפורשת מהוריו. עליך לשלוח מכתב בהול אל בית הורייך ולפייסם על שעזבת את הישיבה ללא רשותם, ובתוך המכתב תוכל גם להזמין את אביך שיבוא בעצמו לראות את הישיבה ותלמידיה, זרע ברך השם.

לא איחר הנער מלעשות את ציווי הרה"ק מבאבוב, וכשרבי זלמן קיבל את המכתב דעתו נחה עליו והוא פנה אל מחותנו הרבני רבי מיכל אונגאר שייילך ויפנה אל הערוגת הבושם עצמו ושאלנו כדת מה לעשות, שהרי אל ישיבתו שלח את בנו ללמוד והנה עתה הגיעו המכתב שהוא יושב אצל הרבי מבאבוב בווישניצא.

הערוגת הבושם לא הקפיד כלל על התלמיד שעזב את ישיבתו, וכתב לרבי זלמן ברגר דברי שבח וקילוס אודות הרה"ק מבאבוב וישיבתו המעטירה: "הגאון אב"ד ווישניצא יע"א הוא קדוש ה' מכובד, צדיק

עלה והגיע לירושלים בחודש אלול של שנת תרס"ט, הוא זכה ליקר וגדולה מכל בני העיר, ובמיוחד הייתה לו ידידות אמיצה עם גדולי העיר, ביניהם המקובל הרה"ק רבי חיים שואל הכהן דווין זיע"א וכל בני החבריא קדישא לומדי תורת הנסתר.

פעם פגש הרה"ק רבי חיים שואל דווין את הרב מבראניב כשהוא מהלך ברחובות ירושלים בערב שבת. שאל אותו המקובל: בוודאי ידועים לכם דברי המקובלים על הפסוקים שיש לומר בשעת לבישת בגדי שבת, וכפי שהביא רבינו השל"ה הקדוש בסידורו 'שער השמים': "לבש בגדי שבת ויאמר: הריני לובש מלבושים של שבת לכבוד שבת מלכתא, ולאחר שלבש, אם ידיו אינם נקיים, שנגע בהם בגופו, ירחץ ידיו ויאמר (ישעיה נד יז): "כָּל כְּלִי יוצר עליך לא יצֶלַח וְכָל לְשׁוֹן תְּקוּם אִתָּךְ לְמַשְׁפֵּט תְּרִשְׁעֵי זֹאת נִחַלַת עֲבָדֶי ה' וְצַדִּיקְתָּם מֵאֵתִי נָאִם ה'". ובספר 'פרי עץ חיים' (שער השבת, פרק ג) הביא שיש לומר את זה הפסוק שלש פעמים. ובזה נפשי בשאלתי: מה עניינו של פסוק זה דווקא שיש לאמרו שלשה פעמים בשעת לבישת בגדי שבת?

נענה הרב מבראניב ואמר תיכף: **הנה איתא בספר 'עיר דוד' בשם 'מדרש פליאה' בזו הפרשה, וזה לשונו: אמר בלעם, איך יוכל לקללם שהם לובשים בגדי שבת ויום טוב. עד כאן דבריו, עיין שם.** (ראה 'לקוט שמעוני' פרשת בלק, רמז תשסז: 'זכן לובש בגדים של שבת ושל מועד ונכנס ומתאבק בעפר לשמוע לזקן ולשמוע דברי תורה'). **ובזה מובן שעל ידי מלבושי שבת ניצולים מכל פה ולשון שרצונם להרע להם וניצולים בזכות מלבושי שבת, על כן דבר נכון הוא אמירת פסוק זה בעת הלבשת בגדי שבת כמובן, שכן לבישת בגדי שבת היא תריס נגד הפורענות.**

להיות בוש מהמלעיגים עליו בדרכי עבודת השי"ת, ואם מלבוש זה יכול לסייעו לעלות ולהתעלות בארחות צדיקים הרי שאין אכפת לו מה אחרים אומרים עליו.

לאחר ויכוח ארוך הגיעו בני המשפחה המורחבת כי רבי בנימין חתנם יצא מדעתו וכי נשתבשה עליו מחשבתו. הם לא ידעו את נפשם מרוב צער, ובכו על מר גורלם. אלא שלמרבה הפלא, ראו שבשאר דברים הרי הוא מתנהג כאדם מהשורה ממש, הוא מתנהג ביראת שמים מרובה ושוקד על תלמודו בהתמדה. אין זאת, הבינו, אלא שהוא 'משוגע לדבר אחד' וכדי בזיון וקצף.

חלפו כמה ימים בהם בני המשפחה כבר ניסו לשאול ברופאי הנפש שיתנו להם עצה ותושיה, ורבי בנימין הגיע אליהם כשנופת צוף על שפתותיו: היות ורואה אנכי כי קשה עליכם דבר זה שאני לובש את מלבוש השטריימל, הרי שנכון אני להגיע עמכם לפשרה הגונה: נכון אני לוותר על לבישת השטריימל בימות החול בתנאי קודם למעשה שתתנו ידכם עמי שאוכל ללבוש את השטריימל בשבתות וימים טובים.

קפצו בני המשפחה על המציאה הגדולה ושמחו מאוד לשמע דבריו. הסכם זה היה מקובל עליהם מאוד, ואכן מני אותו היום והלאה לא הוסיף רבי בנימין ללבוש את השטריימל בימות החול כי אם דווקא בשבתות וימים טובים.

כשהרה"ק רבי אברהם שמחה הורביץ, הרב מבארניב, שהיה בן אחר בן להרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זיע"א בנו של הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ,

היה זה ביום ראשון בשבת כשרבי בנימין הלך בבוקר לתפילת שחרית. בדרכו אל מקוה הטהרה ואל בית המדרש לבש רבי בנימין את השטריימל, במקום את הכובע הרגיל של ימות החול, וכשחזר לביתו כדי לאכול פת שחרית, הוא בא כשהשטריימל חבוש לראשו. אשתו הצעירה לא הצליחה להחניק את קול הזעקה שנפלט מגרונה בראותה את בעלה חוזר מהתפילה כשתיק טלית והתפילין תחת ידו ועל ראשו השטריימל.

רבי בנימין עשה עצמו כאילו הכל כמנהגו נוהג והתיישב לאכול את פת השחרית כשהשטריימל לראשו. אשתו לא ידעה את נפשה ושאלה אותו מה זה ועל מה זה. אף הוא השיבה בסבר פנים יפות כי השטריימל הוא כובע פרווה חשוב ומפואר שנהגו בו גדולי ישראל מקדמת דנא, וכי כמה וכמה צדיקים וקדושים חובשים לראשם כובע זה. והיות והוא מבקש להיות מהמהדרין מן המהדרין, הרי שגם הוא רוצה לחבוש כובע זה כמותם.

עם סיום ארוחת הבוקר קם רבי בנימין ויצא אל עבר בית המדרש כשהוא עדיין לבוש בשטריימל. תיכף עם צאתו מהבית, מיהרה אשתו לבית הוריה לספר להם את אשר אירע זה עתה עם חתנם החדש. ההורים לא האמינו לדבר משונה כזה עד שבשעת הצהריים, בה רבי בנימין היה רגיל לבוא לאכול 'קעסט' בביתם, ראו בעצמם את חתנם החדש מהלך מעדנות כשהשטריימל לראשו, ואף אוכל את סעודתו כשהשטריימל לא מש מעל ראשו.

בתחילה ניסו לדבר אל ליבו בדברי הגיון כי יואיל להסיר את השטריימל מעל ראשו לבל יהיה ללעג ולקלס בעיני הבריות שאין אפילו אחד מהם הלבוש בשטריימל כזה. אולם רבי בנימין השיבם במענה רך, שחס ושלום הוא

מילין יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי חזקוני אביהוציא שליט"א

מִי־הָיָא

חֲזֵקוֹנִי

חֲזֵקוֹנִי דְאֲזִיִּיתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

חשיבות העבודה בדורנו

לדרגה פחותה בבחינת 'עקב', ושם 'ישראל' לשון גדולה ושררה, ככתוב (בראשית לב כט) 'ויאמר, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל', אם כן יש לנו להבין מדוע כאן רואים אנחנו כי בזמן בית המקדש שהייתה העבודה והקרבת הקרבנות נאמר 'אהליך יעקב', ובזמן שחרב הבית ואין לנו כהנים בעבודתם נאמר 'משכנותיך ישראל' הרומז לדרגה גבוהה.

מתרץ השפתי צדיק מפליץ ע"ה (אות מ"ו) כי אכן בזמן שהיה משכן ובית המקדש שהרגשנו קרובים עד כדי שאמרנו במדרש (שמו"ר לו א), 'משוש כל הארץ' (תהלים מח ג) שלא היה אחד מישראל מיצר כשהיה בית המקדש קיים, למה, שהיה אדם נכנס לשם מלא עוונות והיה מקריב קרבן ומתכפר לו, אין שמחה גדולה מזו שהיה יוצא צדיק. וכשקרובים כל כך היו בני ישראל בבחינת 'יעקב', שלא היה נחשבת העבודה בפני עצמה, שכן בקלות יכלו לעבוד את ה', ועצם קיומו של המשכן הוא זה שהוסיף נחת רוח בעבודתם כדי שיזכו לבחינת 'ישראל'. אך בזמננו שאין משכן ובית המקדש, אזי כל נדנדוד עבודת קודש מתקבל לנחת רוח ביתר שאת משהיה בזמן המקדש, כי מתוך ההסתרה קשה פי כמה לעמוד בגבורה ולעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, ממילא כל יהודי במעט עבודה זוכה לקרבה גדולה כזו בבחינת 'ישראל' מלשון שר ושליט כי חביב הוא לפני הקב"ה במאוד מאוד.

להחדיר בלב חשיבות עבודתו בדור

זה

ברכה זו של בלעם הרשע לא נתהפכה לקללה, ונשארת לתמיד. ומשכך יש לו לכל אדם להכניס זאת בעמקי לבבו ולדעת כמה גדולה היא ההערכה שמיחס הקב"ה לכל עבודה והתגברות בזמן שאין בית המקדש, ובפרט בדורנו שנמצאים בעמקי הגלות. ויהודי שנותן מעצמו משהו לנחת רוח לקב"ה הרי שעולה ומתגברת הקירבה שזוכה במעשה זה, ואף כי אינו נראה לעין, יום יבוא וידע כמה כל מעשה דיבור ומחשבה וכל פסיעה ופסיעה שפסע לקראת בוראו, חשובים ונכבדים ויזכה על ידם לאור באור החיים את ה' בבחינת שר וחשוב הלא היא בחינת 'ישראל'.

גודל עבודת דורות האחרונים יותר מעת שביהמ"ק קיים מה טבו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (כד ה).

מִי־הָיָא דְפְּלִיאָה

חיות הצדיקים בזכות ברית המילה

מִי מְנָה עֵפֶר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתֵהִי אֲחֵרִיתִי כְּמָהוּ (כג י). מובא בגמרא בכמה מקומות, שיש צדיקים שלא שייך בהם מיתה. יעקב אבינו נאמר עליו (תענית ה): יעקב אבינו לא מת, ורבינו הקדוש מצינו (כתובות קג). שהיה מגיע לביתו בכל ליל שבת. ויש להבין, הרי בחטא אדם הראשון נגזרה מיתה על כל בני אדם, ואיך נפטרו אותם הצדיקים מעונש המיתה. אומר החיד"א ע"ה, כיון שנוהגים לשים הערלה אחר המילה בעפר, והרי מקצת נפש ככל הנפש, אם כן בזה יכולה שנתקיים גזירת 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב' (בראשית ג יט), ושוב אין צריך שישוב הגוף כולו לעפר, ובכך נפטרו אותם הצדיקים מן המיתה.

הצלת הגוף בזכות ברית מילה

על פי זה פירש רבי שמחה בונם מגור ע"ה בעל לב שמחה (ברית מילה) את לשון הברכה הנאמרת לאחר ברית המילה 'על כן בשכר זו אל חי חלקנו צורנו צוה להציל ידידות זרע קדש שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו, כי בזכות המילה וקבורת הערלה בעפר אפשר להציל את הגוף כולו מרדת שחת.

לכך התאוה בלעם הרשע באמרו תמות נפשי מות ישרים, כי מתחילה אמר מי מנה עפר יעקב, והוא רמז לברית מילה כמו שכתב בעל הטורים 'עפר' בגימטריא 'ערלה בחול', ומשום זה ניצלים הצדיקים מקללת אדם הראשון 'ואל עפר תשוב' ונשארים חיים על דרך צדיקים במיתתן קרואים חיים, ולזה התאוה בלעם למיתתם של צדיקים שבשרם ישכון לבטח, בזכות מצות מילה והטמנת הערלה בעפר.

הצדיקים שבים לעפרם שעה אחת בלבד

ועל עצם התמיהה איך זכו אותם הצדיקים להינצל מעונש מיתה שנגזר על אדם הראשון, אפשר לתרץ כמו שאמרנו בגמרא (שבת קנב): שאחאי בר יאשיה נשאר בחיים בהיותו בקברו, ואמר על זה רב נחמן שעונש מיתה שנגזר על אדם הראשון יתקיים בו בשעה אחת לפני תחיית המתים, שישוב לעפרו ומיד אחר כך יקום עם שאר המתים. וכן יש לומר אצל יעקב אבינו ורבינו הקדוש שישובו לעפרם שעה אחת קודם תחיית המתים.

הצדיקים קונים את גופם בשינוי מעשה

עוד יש לומר, כיון שהצדיקים מזככים את גופם עד שהוא משתנה מכפי שהיה בראשית יצירתו, וכיון שאין זה אותו הגוף שהיה בהם מתחילה הרי הם קונים אותו בשינוי מעשה, ולכן אינם מחויבים להחזיר אותו לאחר מותם, ולא על גוף כזה נגזר 'ואל עפר תשוב', ולכן זוכים להישאר חיים בגופם.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

עבודת ה' בבחינת 'אלוקיו עמו' בכל מצב ומקום

הקדושים אברהם יצחק ויעקב ועימם יוסף הצדיק ע"ה שהאמונה שלהם הגינה עליהם ונשארו בתמימותם לבורא יתברך.

העבודה בעת הסתר - עדות על אמונתו בה'

מכאן הראת לדעת ויש לכל אחד לחדד זאת לעצמו כפעם בפעם, כי העבודה שעובד לה' יתברך בזמנים הקשים העוברים עליו, רצויה וחשובה לפני ה' יתברך, ואף שאינו מצליח לעבוד אותו ביישוב הדעת ואין לו את הכלים המוחין והרחבת הדעת הרצויים לקיים המצוה כדקא יאות, עם כל זה חשובה עבודה זו לפני המקום ברוך הוא יותר משעה שירווח לו ותשוב אליו יישוב דעתו אף שאז יוכל לעבוד מתוך התבוננות, ואף להשיג מדרגות גבוהות. שכן בכך שעושה עבודתו בכל דרגה ומצב שנמצא בו, מעיד על אמונתו החזקה בבורא יתברך, כי בכך מאמין שכל גזרו משמים שיעבוד מתוך 'שמא לא תפנה', וכיון שהכל בהשגחה פרטית לכן נגזר שכל תהיה ההרגשה בשעה זו. וזה יסוד גדול בעבודת ה' יתברך, שבכל המצבים יקבל באהבה את מצבו כפי הזמן והמקום שבו נמצא, ואל יחפוץ בהשגות ומדרגות רמות, וזהו הסימן שהעיקר אצלו היא עבודת ה' יתברך ולא הנאת וטובת עצמו שתהיה לו בזמן של נחת ושלווה.

זה מה שרומז הפסוק שלפנינו: **לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל**, כי גם אם נצא בשפלות בבחינת און ועמל, עם זאת ה' אלוקיו עמו ותרועת **מלך בו**, כי דווקא מהמצב שבו נמצא מעלה נחת רוח לבורא יתברך, כי כך נגזר משמים שאדם זה בדיוק הוא שיעבוד את בוראו ברגע זה ודוקא במצב השפל שנמצא בו. ולא זו בלבד אלא **תרועת מלך בו** שמעיד על הימצאות ה' בכל מקום ומצב אף במקומות וזמנים המרוחקים מן הקדושה, ובכך ממליך מלכנו על כל הבריאה ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה'.

מעסקי ויהיה לי מנוחה מהדברים המפריעים לי אזי אז אוכל לקיים את התורה והמצוות ביישוב הדעת, שמא לא תפנה, שמא רק באופן הזה הטיילו עליך לקיים את המצוה.

עיקר הניסיון כשאינו מרגיש הקדושה

כך מנסה הקב"ה את זרע האבות הקדושים ע"ה ככתוב (דברים יג ד) 'כי מנסה ה' אלקיכם אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה' אלקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם'. וזה עיקר הניסיון בשעה שאינו רואה את אור הקדושה, ומרגיש מרוחק בבחינת 'לא תפנה' בגשמיות או ברוחניות, ועדיין אינו טהור ונקי מכל מחשבה רעה. כידוע **מהבעל שם טוב הקדוש ע"ה** שבעת ניסיון נוטלים מן האדם כל במדרגותיו והשגותיו, ורק ע"י יראת שמים כפשוטה יכול להתגבר על הניסיון. הלא כשיעמוד בניסיון עם כל השגותיו הרוחניים אין זה ניסיון, כי כשמאיר לו, כל חפצו ומאוייו הם לעשות רצון יוצרו. ולכן לוקחים ממנו כל המדרגות, ונשאר רק עם האמונה היא היראה, כי שער היראה היא האמונה, כי איך יראין אם אין מאמינין מציאותו [לשון קדשו של האורח לחיים ע"ה (וירא ד"ה וישכם)], וכך זה אכן ניסיון האם ישמע בקול ה' גם במצב זה.

כשמלא עצמו בקדושה נשאר רשימו לעת ניסיון

כדי שתישאר בנו הקדושה בעת ניסיון שנשאר האדם רק אם יראת השמים, השיא אותנו **הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ע"ה** עצה הוגנת, וכך שמע ממנו **האורח לחיים ע"ה** (וירא ד"ה וישכם): ענין הניסיון שלוקחין מן האדם האמונה, רק 'שמן תורק שמך' (שיה"ש א ג), כמו שמעריך שמן מכלי אל כלי ריחו נודף, אף על פי שהכלי ריקן, כך כל דבר שבקדושה, אף על פי שמסתלק נשאר רשומה, ומזו הרשומה שנשאר באדם בעל הניסיון, צריך לחזק האדם את עצמו מאוד עד שיעמוד על הניסיון, דאם לא כן מה חידש. ידיעה זו היא שעמדה לאבותינו

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו (כג כא). בפתח דברינו נקדים את הידוע **מהחידושי הרי"ם ע"ה** (ליקוטי הרי"ם ריש כי תשא מספר הזכות), שאמר על המשנה בפרקי אבות (פ"א מ"א) 'אם לא עכשיו אימתי שלכל רגע יש תפקיד מיוחד בעבורו לתקן בעולם, ושאין רגע אחד שיתקן את הרגע האחר. וכן לכל נברא יש את התיקון המיוחד שרק הוא יכול וצריך לפעול במעשיו ואין אחר שיעשהו, שכל אחד הרי הוא שליח שנשתלח לעולם לתקן דבר מה מסוים, ומכך חשיבותו של כל רגע הצריכה להיות אצל כל אחד, הלא עכשיו יש רגע המיוחד שבו רק אני יכול לתקנו, ואם איבד את הרגע הראוי לשם שליחותו כבר לא יוכל להשיבו לאחר מכן. על כך אמרו חכמינו ז"ל (שם פ"ד מ"ג) 'אין לך אדם שאין לו שעה, ואין לך דבר שאין לו מקום', שלכל אחד יש את השעה והתיקון המיועד דווקא לו ואינו יכול להיעשות ע"י שום אדם שבעולם, ולכך לא יתכן שאין לו את השעה לצורך כך, כי לולי השעה והמקום אינו יכול לקיים את שליחותו העליונה.

יתכן ועבודת ה' מתוך המצב המבולבל היא דווקא המבוקשת ממנו

לאחר הידיעה הזו, יכולים אנו להבין כי לשם תיקון הרגע המיוחד המצפה שיתקנו האדם, אינו דווקא בשעה שהכל זורם לו למישרין ואין שום מונע המטריד את מנוחת נפשו, כי ודאי אם הקב"ה שלח את הרגע הזה אלי אות הוא כי בזה חפץ הקב"ה, שדווקא במצב זה אעבוד אותו ובכך אתקנו. לפיכך אומר התנא בפרקי אבות (פ"ב מ"ד) 'אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תיפנה', מבאר **הרה"ק רבי משה מקוברין ע"ה**, 'אל תאמר כשאפנה ממחשבות רעות ומן יצר הרע אז 'אשנה', 'שמא לא תפנה' שמא נבראת על אופן זה שלעולם לא תפנה, כי יש ונברא בעבור שיעבוד את ה' יתברך בעבודה כזו אשר לעולם לא יפנה ודווקא ממקום זה תושלם עבודתו, ועל כן אל יאמר כשאתפנה

חוזקם של ישראל מאבות ואמהות הקדושים

להקב"ה, 'ובכל מאדך' כיעקב דכתיב ביה (בראשית כח כב) 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך'. והיינו שיתנהג כמו האבות במסירות נפש, וגם אם היצר הרע יחלישו יתגבר עליו, ולא יחוס על ממונו בקיום המצוות ובלימוד התורה.

חובה על כל יהודי להביט בדרכי אבות ולהשיג נגיעה במעשיהם

לפיכך חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, שכל אדם מישראל גם הפחות שבישראל חייב לומר לעצמו מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי. ואין הכוונה לאבותיו שראו עיניו, אלא צריך לבקש להגיע למעשי האבות הקדושים אשר הם לבדם קרויים אבות, כמו שאנו מתפללים תמיד 'אלקי אבותינו אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב'. וידוע שלשון 'חייב' בדברי חז"ל משמעו חיוב עד כדי מסירות נפש, ואין שום אדם רשאי להיפטר מחיוב זה.

אכן זהו דבר שאינו בגדר המציאות שנוצה בדורותינו השפלים להגיע למדרגת האבות הקדושים, אלא פירוש דברי חז"ל הוא כמו שאמר הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא ע"ה 'גיעו מעשי לשון נגיעה, שעל כל פנים יתאמץ ויתייגע שתהיה לו נגיעה במעשי האבות הקדושים, ואם יזכה לנגיעה אפילו במקצת מדרגתם הרי זה כאילו נגע במדרגתם בשלימות. הדבר נמשל ליוצא לדרך, שאף שעדיין לא הגיע למחוז חפצו, הרי הוא נמצא בדרך הרצויה, כך גם ההולך בדרכי האבות אף שאינו זוכה לעשות כמעשיהם, מכל מקום הוא זוכה להיות נוגע במעשיהם. כשיזכה לנגיעה בדרכיהם תשפיעה נגיעה זו על כל עבודתו, שהרי עבודת ה' צריכה להיות בחמימות ובהתלהבות, בבחינת 'חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש' (תהלים לט ד), וכיון שכל אחד לפי מדרגתו זוכה למעט חמימות, והדין הוא חם מקצתו חם כולו.

ברכה להולכים בדרכי אבות ואימהות

וכשהולכים בדרכי האבות והאמהות זוכים לברכות האמורות בתורה, כמו שנרמז בפסוק (ויקרא כו ג) 'אם ב'חוקותי ת'לכו ו'את' ראשי תיבות 'אבות', וכן סופי תיבות עם התיבות בגימטריא 'אמהות', ועל ידי ההליכה בדרכיהם יזכו לכל האמור בפרשה בברכה גשמית ורוחנית.

עדיין לא השתמשו בה והיא שלמה ותמימה ובכוחה להגן על בני ישראל בכל מצב שהוא.

סיוע מהאבות ברוחניות

כל יהודי יש לו שייכות באבות הקדושים ובמעשיהם הטובים, ואף שאין לנו שום השגה בקדושת נשמתם ובגודל עבודתם, מכל מקום לעולם יש לבנים נגיעה באבותיהם, ועל שם כן הם קרויים אבות כי הניחו כוחם לבניהם אחריהם. ומכיון שכל נשמות ישראל היו כלולות בנשמת אברהם אבינו, וכל מצוה שקיים היה כולל בה את נשמות יוצאי חלציו, לפיכך אנו זרעו אחריו מתקשרים בו בכל מעשה מצוה שאנו מקיימים, כי כל מעשי ישראל נעשים מכוח האבות הקדושים שקיימו את מצוות התורה במסירות נפש ובכל הכוונות הראויות בשלימות.

כוח האבות להתגבר על היצר

יהודי עובד ה' נותן דעתו בכל עת ללכת בדרכי אבות ואמהות, כמו שכתוב (תהלים קכא א) 'אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי', 'הרים' אלו האבות, ועל ידי שנושאים עינים ללכת בדרכיהם זוכים למצוא עזר וסיוע. ובכל מצב וקושי שאדם נמצא יכול למצוא עזרה וחיוזוק מכוח האבות, לשאת עינים בכל עת צרה אל האבות הקדושים 'הרים', ועל ידי כן 'בוא עזרי'. וכמו שרואים אצל יוסף הצדיק שעמד בניסיונות קשים ביותר, והיה מחזק את עצמו בכוח אביו יעקב, והיה זיו איקונין של יוסף דומה לשל יעקב, עד שלא משה מנגד עיניו דיוקן צורתו של אביו, לקיים האמור (ישעיה ל כ) 'זהו עיניך רואות את מוריך', ודבר זה עמד לו להתגבר ולסרב לעצת יצרו, בכוח דמות דיוקן אביו שנגלתה לו בשעת הניסיון.

לימוד מדרך האבות הקדושים

מלבד הכח הסגולי שמקשר אותנו בקשר אמיץ וחזק בקדושתם, ניתן גם על ידי ההתבוננות בדרכיהם לזכות להגיע לאהבת ה', כמו שכתב בעל הטורים (דברים ו ה) 'ואהבת אותיות האבות', 'בכל לבבך', כאברהם שנאמר בו (נחמיה ט ח) 'ומצאת את לבבו', 'בכל נפשך' כיצחק שמסר נפשו

כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו (כג ט). כתב רש"י: אני מסתכל בראשיתם ובתחילת שורשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו ע"י אבות ואמהות. כל עיקר חוזקם של ישראל בא להם מן היסודות שהעמידו אבותינו הקדושים ואמותינו הקדושות, כפי שכתב במדרש (תנחומא יב) 'כי מראש צורים אראנו' אלו האבות, 'ומגבעות אשורנו' אלו האמהות.

כוח האבות והאמהות מיוחד כאחד

כוחם של האבות והאמהות מאוחד הוא יחד ונשאר לזרעם כל השפעות הברכה והניסים, וכמו שמצינו אצל שרה אמנו שנעשו עמה ניסים גדולים, והיה הענן קשור על האוהל שלה, והברכה היתה שורה בעיסתה והנר היה דלוק מערב שבת לערב שבת, ואף על פי שלאחר פטירתה הסתלקו כל אותם הניסים, מכל מקום כשנכנסה רבקה לאוהלה של שרה חזרו כל הניסים למקומם, כי היה כוח קדושתם נמשך מדור לדור, וממילא חזרו בזרעם.

כך התאספו הכוחות הברכות והניסים אצל יעקב אבינו, ועל שם כן היה נקרא בשם 'ישראל' הכולל את כל האבות והאמהות, והוא ראשי תיבות 'יצחק יעקב ש'רה ר'בקה ר'חל א'ברהם ל'אה, ונקראו גם בניו בשם 'ישראל' כי התאספו בהם כל הכוחות הללו לדורות עולם, וכן מצינו שהזכירו את זכות רחל ולא בנישואי בועז ורות, 'יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל' (רות ד יא), ונמשך כוחם אחריהם לכל בית ישראל.

זכות אבות עומדת בשלימותה

זכות זאת עומדת להם לבני ישראל בכל שנות הגלות, ובכל עת ותפילה מזכירים את זכות האבות הקדושים אשר בזכותם יש לדורותיהם אחריהם עמידה וקיום, ואף שבגמרא (שבת נה.) נחלקו אם זכות אבות עודנה קיימת או שכבר תמה אותה הזכות, מכל מקום היו צדיקים מפרשים בדרך רמז שבודאי גם היום עומדת לנו זכות האבות, ואדרבה עודנה תמימה ושלמה ולא נגעו בה כל עיקר, וזהו הרמז בדברי חז"ל 'תמה זכות אבות', 'תמה' לשון תמימות, לומר שזכות אבות עומדת בשלמותה, ובמשך כל הדורות

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להצטט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישרים
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

נביאים וכתובים מאידים כבודו

מהדורת בי"ץ

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

מ"ח כרכים שכבר מאוירים את העולם: רמב"ם המבואר הפרוייקט ההיסטורי!

- ☛ מטפה זמונה בי"ג נפה
- ☛ כיאור רהוט משולב על הדף
- ☛ כותרות והקדמות נרחבות
- ☛ ילקוט ביאורים מקיף
- ☛ מאות אלפי הערות והוספות
- ☛ חובה לכל בן ישיבה

משפטים - סאלה ופיקודן ובלוה רלוה א
משפטים - בלוה רלוה ב
משפטים - בלוה רלוה ג
משפטים - טוע גטע א
משפטים - טוע גטע ב
משפטים - טהלת
שופטים - טהדרין א
שופטים - טהדרין ב
שופטים - טרות א
שופטים - טרות ב
שופטים - אכל
שופטים - מלכים

קרבת - בכרות ושעת ב
ניקין - נקי פטון
ניקין - עיבת
ניקין - גילה ואכורה א
ניקין - גילה ואכורה ב
קין - בכירה א
קין - בכירה ב
קין - ביה וסעה
קין - שנים
קין - שלוחן ושופין
משפטים - שכרות

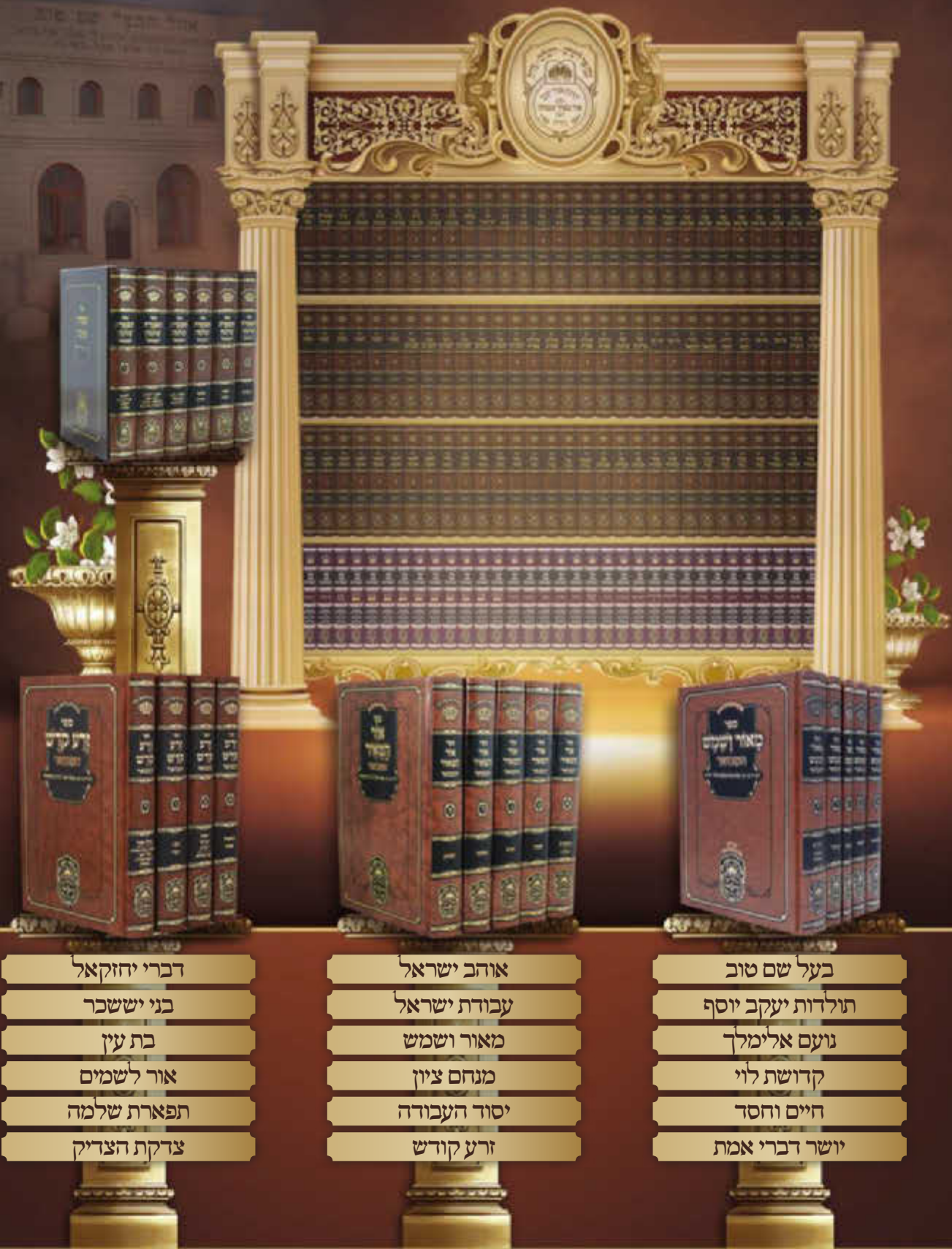
זנים - קירוש החורש
זנים - תענית מעלה וטבה
קדושה - איסורי ביאה א
קדושה - איסורי ביאה ב
קדושה - שחיטה א
קדושה - שחיטה ב
קדושה - מאכלת אסורות א
ירעים - שמיטה וזבל א
ירעים - שמיטה וזבל ב
קרבת - קרבן פסח
קרבת - בכרות ושעת א

סרע - יסורי התורה/רעות/תלמוד וטרה
סרע - עבודה ירה/תשובה
אהבה - קריאת שבע ותפלה [א]
אהבה - תפלה [ב]
אהבה - תפילין
אהבה - טכות א
אהבה - טכות ב טילה
זנים - שבת א (א-ט)
זנים - שבת ב (י-טו)
זנים - שבת ג (יז-כ)
זנים - שבת ד (כא-כה)
זנים - שבת ה (כו-ל)

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

דברי יחזקאל
בני יששכר
בת עין
אור לשמים
תפארת שלמה
צדקת הצדיק

אוהב ישראל
עבודת ישראל
מאור ושמש
מנחם ציון
יסוד העבודה
זרע קודש

בעל שם טוב
תולדות יעקב יוסף
נועם אלימלך
קדושת לוי
חיים וחסד
יושר דברי אמת

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
· לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 ודגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com